Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...май 1921 оной ...рэн 21-һээ гарана | № 187 (13901) | 1972 оной августын 10, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Овощ ургуулагшадай амжалта

Тунхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхоз аяар бүри хабарһаа эхилжэ, эртын овощ ехээр тарижа, 45 тонно үгэрсэ ургуулаад нютагайнгаа ажалшадтаа худалдаһан байна. Тиигэжэ бухыдөө 42 мянган түхэриг олзо оруулаа юм.

Эндэ үнинэй огородшод Д. Тулаева, С-Д. Тулаева, Р. М. Лонсонова гэгшэд даажа абаһан теплицэнүүдэйнгээ тус бүриһөө 5-5 тонно үгэрсэ хуряажа, онсо шалгарһан байна. Мүнөө колхозой огородшод хүршэ — Аршаанда амарагшадые овощ болон огородой бусад эдеэгээр таһалдуулхагүйн тула улам оролдосотойгоор ажаллана.

Б. БИРБАЕВ.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

КПСС-эй Центральна Комитедтэ

Уржадэр, августын 8-да, КПСС-эй Центральна Комитедтэ зүблөөн болоҗо, ургаса хуряалгын, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэлгын газар шанаржуулха, хүшэтэ тэжээлэй промышленностиие хүгжөөхэ хүдэлмэреэ улам һайжаруулха тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Энэ зүблөөндэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй ба РСФСР-эй министрнүүд, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй аппарадай хүдэлмэрилэгшэд, түбэй газетэнүүдэй редакторнууд хабаадаба. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев дурсагдаһан асуудалнуудые шиидхэхэ зорилгонууд тухайда зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

ИЛАГШАДТА — УЛААН ТУГУУД

СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, хүдөө ажахын, бэлэдхэлэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай профсоюзай ЦК СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэдэлэй совхозуудай, гүрэнэй үүлтэртэ малай заводуудай, эрдэм-шэнжэлгын эмхи зургаануудай туршалгата үйлэдбэриин ба туршалгын ажахынуудай, хүдөө ажахын һургуулинуудай, бусад предприятинууд ба эмхинүүдэй һуралсалай-туршалгын ажахынуудай дунда хүдөө ажахын талаар 1972 ондо дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүдые согсолон гаргаба.

Мүрысөөндэ илагшадта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, Хүдөө ажахын, бэлэдхэлэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан-тугууд, мүнгэн шангууд барюулагдаха болоо

(ТАСС).

Совет физигүүд Гелий-8 гэдэгые элирүүлбэ

Манай Эхэ ороной физикэ дахинаа тон ехэ илалта туйлаба: хамагһаа хүндэ Гелий-8 гэдэг олдобо. Бүлэг эрдэмтэдэй энэ онсо гайхамшаг туйлалтань Ухаалан зохёолгын, шэнжэлэн тодорхойлгын хэрэгүүдые эрхилдэг СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедээр августын 8-най үдэр бүридхэлдэ абтаа.

Юртэмсын жэжэ бодосуудай (микромирэй) онсо шэнжые тайлбарилан тодорхойлхо асуудалда бүхы дэлхэйн эрдэмтэдэй анхарал хандуулагданхай. Фотоэмульсиин тайлбарилагдан тодорхойлогдоогүй ямаршье багахан үзэгдэл ехэ арсалдаа, булялдаа, шэнэ багсаамжануудые үүсхэнэ. Гелий-8 гэдэгые элирүүлэн олохын тула совет физигүүд Ю. А. Батусов, С. А. Бунятов, В. И. Гольданский, Я. Б. Зельдович, О. В. Ложкин, А. А. Римский-Корсаков, В. М. Сидоров, В. А. Ярб гэгшэд олон жэлэй туршада теоретическэ ба туршалгын ехэ хүдэлмэри хэһэн байна.

Гелий-8 гэдэгэй бии байһанинь бүри 1959—1960 онуудай үеэр СССР-тэ тухайлагдаһан байгаа. Нэгэ жэлэй үнгэрөөд байхада, иимэ изотоп бии гэжэ туршалгаар элирүүлэгдэһэн — ядерна эмульси дотор хамагһаа хүндэ гелиин задардаг шэнжэ тэмдэгүүд элирүүлэгдэһэн юм. Байгаалида иимэ шухаг юумэнэй бии байһые бүри батаар лаблан тодоруулхын тула 1965 оной октябрь хүрэтэр шэнжэлгэнүүд хэгдэжэ үргэлжэлөө бэлэй. Ядерна шэнжэлгэнүүдые хэдэг Дубнадахи нэгэдхэмэл институдай ядерна лабораториин бүлэг физигүүд ядерна эмульси доторхи Гелий-8 гэдэгэй бии, үгы болоҗо байдагые гэршэлһэн гурбан үзэгдэлые тэрэл жэлэй һүүлшэгтээ бүридхэлдэ абаһан байха. Совет физигүүд зарим тэды сагай үнгэрһэнэй удаа хамагһаа хүндэ гелиин бии, үгы болоҗо байдагые гэршэлхэ үшөө 16 үзэгдэл элирүүлээ һэн.

Хожомынь бүлэг американ эрдэмтэд тиимэ изотопой бииые тодорхойлһон юм.

Дубнадахи ядерна шэнжэлгэ хэдэг нэгэдхэмэл институдай, мүн СССР-эй Наукануудай академиин П. Н. Лебедевэй нэрэмжэтэ физическэ институдай эрдэмтэдэй хүдэлмэринь «юртэмсын бүридэдэг зүйлнүүдые» хубилгаха арга боломжые элирүүлхэ, искусственна аргаар түлөөһэн харуулха арга олгоно.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ ЭРШЭ УЛАМ ШАНГАДАНА

...Ухар-Шэбэрэй «Родина» ...оз 400 гектар сабшалан... ...йбашье. 9000 гаран адуу... ...л. хони, гахайнуудые ...үүлжэ, гүрэндэ жэлдээ ...зэргээр 6000 центнер ...4000 гаран центнер мяха. ...аад центнер ноохо худал... олон һалбаритай ажахын ...н юм. Эндэхид һүрэг мал... ...ардам хүрэхэ үбһэ һо... ...ооо гадна, шэмэтэй тэжээл ...эдэг болохо гэһэн зорил... Энээнээ хайшан гээд ...үүлжэ захаланхайб гэбэл, ...рүүн ажахыда ногоон ...эр байгуулагданхай. ...дэнь сабшаланһаа гадна, ...обёосой холисо, хүсы ...н, горох, хартаабха, олон ...эй тарималнь ногоон, кукуру... ...узику, обёос, гэршүүхэ ...мэтэ ургамалнууд ороно. ... бүхыдөө 1800 гаран ...рта таригданхай.

...ын главна агроном ...Шайдуровтай үбһэшэдтэ ... ажал хүдэлмэритэйнь ...адамнай, үбһэнэй гу...талга, сенаж даралга, ...уряалга гэхэ мэтэ шу... хүдэлмэри нэгэ доро ...гдажа байба. Ажахын ...е бригадануудай сабша... ...ерэхэдэмнай, ниитынгээ ... шадаал һаа, ехэ ... тэжээл һайн ша...гаар бэлэдхэжэ аба...һэн нэгэл зорилготой...үүдэй эрмэлзэжэ бай... элеэр харагдана. Ком... Г. Д. Полянскиин хү...илдэг тариан ажалай ...бригадада ажалай эм...л илангаяа һайн. Меха...рнууд З. З. Голендухин, ...Варфоломеев, В. И. Та... болон бусад үдэртөө ...сабшаха даабаряа холо ...н хүргэнэ.

...Тракторна 4 косилка, 35 ...уршад үдэртөө 75—80 ...сабшана. Сабшалга һү...тэ хоёрой хоорондохи забһар тон бага. 15—20 гектар болодог. Һаянай наратай үдэрнүүд болоҗо, ажалнай урагшатай ябана. Үдэртөө 450—500 центнер үбһэн һүрилэгдэнэ. Үбһэ хуряалгаяа хүдэлмэриин 10 үдэртэ дүүргэхээр хараалханхайбди. Сабшалангай га бүриһөө 13 центнер горох-обёосой холисоһоо 17 центнер, хүсы үбһэнһөө 20 центнер хүрэтэр ургаса абтана,—гээд Николай Львович хөөрэнэ.

«УБД-ЗА» түхэлэй комбайн шэрэһэн хоёр «Беларусь» түхэлэй тракторай үдхэнөөр аад, үндэрөөр ургаһан хүсы үбһэ сабшажа ябахань холоһоо харагдана. Түрүүшын тракторые СССР-эй Верховно Соведэй депутат А. Ф. Варфоломеева, нүгөөдыень Е. И. Чулков гэгшэ жолоодоно.

—Түбэй складта тодхогдоһон «АВМ-04» түхэлэй түхеэрэлгые хэршэгдэһэн ногоогоор хүсэд хангаха гэһэн зорилготойбди. Эндэмнай 190 гектарта хүсы үбһэн таригданхай. Сабшажа эхилһээр 9 хонообди. Хоёр наранай хоорондо хүдэлнэбди. Юрэдөө, үбһэнэй гурил гаргадаг машина бидэнһээ болоҗо һаатаагүй,—гээд Агния Феоктистовна манда хөөрэнэ.

Витаминаар баян үбһэнэй гурил эндэхид хоёрдохи жэлээ татана. Үнгэрэгшэ жэлдэ 1050 центнер иимэ тэжээл бэлэдхэжэ абаһан юм. Тус түхеэрэлгэ мүнөө хоёр халаанда хүдэлгэгдэнэ. Дүй дүршэл ехэтэй механизатор В. Н. Немытышев агрегадые даагшаар хоёрдохи жэлээ хүдэлнэ. Мүнөө жэлдэ колхоз 3000 центнер иимэ тэжээл бэлдэхээр шиидэнхэй. Эндэ үдэртөө 38—40 центнер үбһэнэй гурил бэлдэгдэнэ. Бэлэн болоһон гурил сааһан мэшээгтэ хэгдэжэ шэгнэгдээд, шулуун складта хадагалагдана. Манай ябахада ажахыда 500 центнер иимэ тэжээл бэлдэгдээд байгаа һэн. Үнинэй жолоошон В. П. Вертунов хүсы үбһэ зөөхэдөө, 9 километрэй хэмжээндэ үдэртөө 7—8 эрьесэ хэнэ. Агрегадтахи бүхы хүдэлмэри оньһожоруулагданхай. Бусад ажахынуудаар ябахада, хэршэгдэһэн нойтон үбһэ хүнүүд асалаад лэ «Волгарь» худар шэдэжэ байдаг. Харин эндэ тиимэ бэшэ. Тэжээл үгэдэг түхеэрэлгын кузов соо буулгагдаһан үбһэн тусхай транспортероор дамжажа, «Волгарьта» сэхэ оруулагдана.

Колхоз түрүүшынхеэ нэгэ траншейдэ 1500 центнер сенаж даража байна. Аймагай «Сельхозтехника» нэгэдэлэй С-100 трактораар Г. Д. Полянский сенажай үбһэ таһалгаряагүй даража нягтаруулна.

— Түрүүшын үдэр 500 центнер үбһэ дараад байнабди. Энэ нүхэеэ гурбан үдэртэ дүүргэхэ байхабди,—гээд механизатор мэдүүлнэ. Сабшагдаһан үбһэ гурбан автомашина таһалгаряагүй зөөнэ.

Үбһэшэдтэ хүрэжэ, тэндэ хүдэлжэ байгшадтай хөөрэлдэхэдэ, һүри болоогүй, нүхэндэ дарагдаагүй, ногоо, мэшээглэгдэжэ складта ороогүй үбһэнэй гурилые малай тэжээл гэжэ тоолохонь арайл эртэ. Тиимэһээ оролдожо ургуулһан ногоогоо богони болзорто һайн шанартайгаар хуряажа абаха гээшэ бидэнэй мүнөөдэрэй гол зорилго гээд тэдэнэр мэдүүлнэд.

Б. ЖАМБАЛОВ, манай корр.

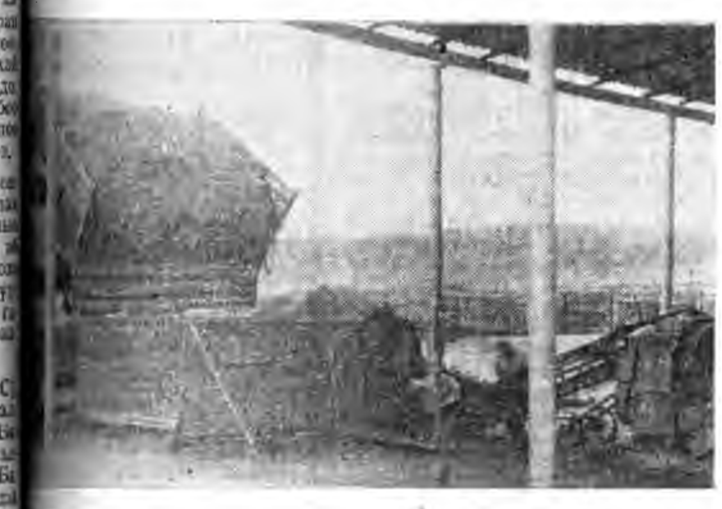

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Верховно Соведэй депутат А.Ф. Варфоломеева. Хээрэһээ асарагдаһан ногоон АВМ-04 агрегадай «Волгарьта» иимэ аргаар дамжуулагдана.

Фотонь авторай.

XXIV ТҮСЭБТЭ ЮҺЭДЭХИ

ЭРШЭ · ШАНАР ДЭЛИСЭ

ХАХАДҺААНЬ ЕХЫЕ ХУРЯАБА

«Прибайкалец» колхозой ажалшад түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлдэ хамтынгаа адууһа малда 27 мянган центнер үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха түсэбтэй юм. Ажахын хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгаяа үсөөхэн үдэртэ һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула эрмэлзэжэ байнхай. Һаянай мэдээгээр тус ажахыда 15500 центнер һайн шанартай үбһэн бэлэдхэгдээ.

Павел Горбуновой даадаг звеногой ажалшад түсэбэй ёһоор 5 мянган центнер үбһэ хуряаха байһан һаа, мүнөө үедэ тэдэнэр 3100 центнер бэлэдхэжэ абаад байна. Эндэхи хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгаяа һайн шанартайгаар дүүргэхын тула бүхы хүсэ шадалаа гарган ажаллана.

М. БОЕВ
Прибайкалиин аймаг.

ТААТАЙ ХАҺЫЕ АЛДАНАГҮЙ

Манай Хэжэнгын совхозой хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгадаа июлиин хори гаранаар шиидэжэ ороһон гээшэ. Һарын эхеэр бороо хура үбһэшэдые һаатуулан алдаа. Сагай уларилай хэр бэрхэшээлтэй байбашье, ажахымнай хүдэлмэришэд сэлмэг үдэрнүүдтэ габшагай бэрхээр ажаллажа үбһэ хуряалгаяа һаадгүйгөөр ябуулжа шадаа. Мүнөө жэлдэ совхоз үхэр малдаа 56500 центнер үбһэ абаха түсэбтэй һаа, һаянай байдалаар манда 6 мянган центнер һүрилэгдөөд байна. Үдэр ерэхэ бүри ажахын 32 звено, бригаданүүдтэ хэдэн зуугаад центнерэй һүринүүд бодоно. Виктор Рабдановай звено 130 гектар сабшалангай ногоо сабшажа, даб дээрэ 800 гаран центнер үбһэ һүрилөөд байна. Гангын үбһэшэд 900 центнер үбһэ сомонхой. Тус бригадые Дагба Цыдыпов хүтэлбэрилдэг юм. Мүнөө жэлдэ үбһэ ногооной бирагүйгөөр ургаһан дээрэһээ эхэнхи газараа гараар сабшажа абаха гэжэ шиидэнхэйбди. Бригада звено бүхэндэ даабари үгтэнхэй. Ямар бригада, звеногой хэнтэй мүрысэхэ тухай үбһэшэн бүхэндэ ойлгуулагданхай. Үбһэ бэлэдхэжэ абаха таатай хаһые алдангүй ниитынгээ малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэжэ абаха зорилготой хүдэлмэришэн бүхэмнай оролдосотойгоор ажаллана.

Б. ДУГАРОВ.
Хэжэнгын аймаг.

ШЭНЭ ЗОРИЛГО ТАБИБА

«Бурмясопром» нэгэдэлэй коллектив байгша оной эхинһээ эршэтэй шангаар хүдэлнэ. Эдэнэр һара бүрнингөө даабари хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Долоо һарын даабариһаа гадуур 4 миллион түхэригэй продукци бүтээн гаргажа, яһала һайн амжалта туйлаба. Тус нэгэдэлэй коллектив шэнэ онол арга хэрэглэхэ, оньһон техникэ үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табидаг. Энээнэй ашаар мүнөө нёдондо жэлэй энэ үеынхиһөө 10 процентээр ехэ продукци бүтээн гаргаа.

Нютагай предприятинуудай дундаһаа Наушкын мяханай комбинадай коллектив нэгэдэхи һуури эзэлээ. Эдэнэр ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ продукциин өөрынь үные нилээд хямдаруулһан, салин хүлһэнэй гаргашые арьбалжа, хараалагдаһан түсэбһөө хоёр дахин ехэ олзо оруулаа.

Улаан-Үдын мяха консервын комбинадай коллективэй дундаһаа ажалшадай эрилтые хангаха эд бараа хэдэг цехэй, электроцехэй котельнын коллективүүд эрхимлээ. Тиихэдэ мал үүсэлдэг цехэй коллектив нэгэдэхи һуурида гараһан байха юм.

«Бурмясопром» нэгэдэлэй коллектив туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха хэрэгтэ ехэ анхарал табина. Эдэнэр юһэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 600 мянган түхэригэй продукци наймаалхаар шиидэнхэй. Энэ зорилгоёо бодото дээрэнь бэелүүлхын тула тэдэнэр шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлнэ.

Гахайн, хониной мяха үйлэдбэрилхэ оньһожоруулагдамал конвейер мал үүсэлдэг цех соо тодхогдонхой. Колбасна заводой хүдэлмэришэд шэнэ арга хэрэглэдэг болоо. Энээнэй ашаар эдэ цехүүдэй хүдэлмэришэд ажалайнгаа бүтээсые хоёр дахин дээшэлүүлһэн байна.

Г. ХАРЧЕНКО.

ШАЛГАЛТА ЮУ ЭЛИРҮҮЛБЭБ?

БЭЕЭ САГААРУУЛХА ШАЛТАГААН ҮГЫ

Хурьгад илгагдаагүй зандаа. Хусанууд зоргоороо һүрэгтэ табигданхай. *Улаан-Үдын аймгүйсэдкомой ...ө ажахын управлениин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд юу хэлэхэб?*

...эхи табан жэлэй туршада ...аа гол баялиг болохо хо... ...ывлгынгөө ашаг олзые ...шэлүүлхэ, тарган мяха, ...ноһо ехээр абажа, гү... ...аахын тула тон түрүү... ...гөө бүри олошоруулха, ...ь эрид һайжаруулха зо... ...ынуудай хүтэлбэрилэг... ...оветмэргэжэлтэдэй, хо... ...найн урда табигданхай. ...иимэһээ тус зорилгоёо ...үүлхын тула хонидоо ис...на аргаар үрэжүүлгэдэ ...бэлдэжэ, хаһа сагтань, ...улангүй үнгэргэхые ...о болоно. Юуб гэхэдэ, энэ ...эрэгтэ эртээнһээ бэлдэ... ...уудай хонишод хонин ... хурьга абажа, ноохо ... тарган мяха гүрэндэ ту...барина саг болзортонь ...дэг байна бшуу. Жэшээл... ...ининэй нэрэмжэтэ колхо...лгын туршалга-үйлэдбэ...ахын хонишод жэл бүри ...а эхэһээнь эртүүр һал...эмэтэ ногоогоор элбэг ...дэ эртэ үглөөнһөө үдэ...анхы болотор бэлшээжэ, ...эг, тарлалуулдаг зан... юм.

...ша ондошье Ленинэй нэ... колхозой ахалагша хони...дор Васильевай, Аникий ...вай, Феоктист Васильевай ...аранудта хурьгадынь ...һүүлээр эхэһээ илгаг... ...ю хонидынь хүшэ тами...ала пайнууд болонхой. ...урсагдагша ажахын хо...ргэжэлтэд эхэ хонидоо һайн бэлшээридэ һайса таргалуулһанайнгаа һүүлээр, август һарын 20-ёодоор искусственна аргаар үрэжүүлгэеэ эхилээ бэлэй. Тиигэжэ хонидынь олоороо ототой болоҗо, сүүдхын 40—50 эхэ хонин ороондо оруулагдадаг байгаа. Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэнь оройдоол 30—35 хоногой туршада үнгэргэгдэжэ, түл абалгашье богони болзорто дүүрэшоо һэн.

Энээхэн жэшээ юу тайлбарилнаб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, тобир тарган хонид саг соогоо олоороо ототой болоҗо, түргэн болзорто искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэһээ гадна, абтаһан хурьгадынь жэгдэ тобиржожо, эхэһээнь илгахадашье һайн байдаг. Искусственна үрэжүүлгэеэ нигэжэ эмхидхэһэнэй ашаар тус ажахынуудай хонишод горитойхон амжалта туйлана гээшэ.

Гэбэшье хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэридэ аймагай бусад ажахынууд жэгдэ һайнаар бэлдэнэгүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Тээмэндэ ажахынуудай хонишод, мэргэжэлтэдэй ээлжээтэ энэ хүдэлмэридэ ямараар бэлдэжэ байһыень шалгахадамнай зарим ажахынуудта горитойхон дутагдалнууд элирүүлэгдээ.

«Советская Россия» колхоз эхэ хонидой арбаад отаратай юм. Нёдондо үбһэ тэжээлээр хомор, хүшэр үбэлжэлгэдэ эндэхи хонишод 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга түлжүүлжэ, ногоон дээрэнь гаргаһан аад, байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 81 хурьга абаһан байна. Тус колхозой хонишод, мэргэжэлтэд нёдондо намартаа хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлгэдэ мууса бэлдэһэн, тиигээд энэ хүдэлмэриеэ үни удаан саг соо унжагайруулһан юм. Хойшолонгынь гэбэл, үнгэрэгшэ хабартаа хонидынь хоёр-гурба һарын туршада хурьгалжа, абтаһан хурьгадынь эхэһээ һалгаагдаха хаһадаа хүрөөдүйнүүд, баганууд һэн тула мүнөөшье эхэнүүдтэеэ дахасалдаһаар. Хурьгаяа хүхүүлжэ ябаһан хонид яагаад түргэн таргалжа, олоороо ототой болохоб даа. Жэлһээ жэл бүри нимэрхүү бэрхэшээлнүүдтэ «торосолдожо» зобошодог хонишодынь хараалагдаһан даабарияа дүүргэнэгүй бшуу. Жэшээлбэл, Иосиф Густовай, Емельян Емельяновай, Савелий Асташовой, Матвей Емельяновай болон бусад ахалагша хонишодой харууһалдаг һүрэг хонид хурьгадһаа үшөө һалгаагдаагүй байба.

— Манай отарада 560 эхэ хонид харууһалагдадаг. Байгша ондо 470 хурьга абаа һэмди. Мүнөө тэдэнэймнай 50-ниинь эхэтэйгээ дахасалдаһаар. Олонхи хурьгадаа июлиин 25-даар эхэһээнь илгаа бэлэйбди. Энэ үлэһэн хурьгад май һарада гараһан аад, мүнөө «зобоожо» байна,—гээд хонишон Иосиф Николаевич Густов хэлэхэ зуураа, иигэжэ үргэлжэлүүлнэ.— Искусственна аргаар үрэжүүлгэеэ энэ зуһаландаа үнгэргэхэ хүсэлэнтэйбди. Пунктань заһабарилагдажа, дулаалагдаха ёһотой байгаа. Теэд мүнөө хүрэтэрөө энээн тушаа һанаагаа зобохо хүн үгы. Хониднай дээрэ дурсагдаһан шалтагаанһаа һайса таргалаашьегүй. Искусственна аргаар үрэжүүлгэмнай нёдондонойхидол адли баһал унжагайрха юм аабза,—гэжэ мэдүүлбэ.

Тус колхозой отарануудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ пунктнууд биишье һаа, заһабарилагдахаар болоһон, олонхи ушарта задагай зайдан зандаа.

— Искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ энэ һарын 20-һоо эхилхэ хүсэлэнтэйбди. Тэрэ болотор пунктнуудаа заһабарилжа, бэлэн болгохобди,—гэжэ тус ажахын главна зоотехник Мария Георгиевна Власова найдуулаа.

Удаань дурсагдагша ажахын хүршэ болохо «Авангард» колхозой отарануудаар ябахадаа эбсэшэгүй дутагдалнуудтай ушараабди. Анатолий Малофеев, Иван Грудинин, Кузьма Густов гэгшэдэй отаранүүдта хурьгадынь эхэһээ илгагдаагүй байһаар. Харин тиихэдэ отара бүхэндэ 8—8 хусанууд һула табижархигданхай.

Ажахынгаа, мүн хонишодой урда хэды ехэ гэм зэмэтэй байһанаа балшыса баригдаһан колхозой главна зоотехник Владимир Беккер бэеэ сагааруулха һанаатай хонишодоо эхи үндэһэгүй зэмэлжэ ороо һэн.

Хүсэ тамиргүй хонидтоо хуса табижа олон хурьга абзхагүйгөө һайн мэдэһэн хонишод:

— Зуһаландаа нүүжэ ерэһэнһээ хойшо хурьгадаа эхэһээнь илгая гэжэ оло дахин хэлээбди. Дэмы. Харууһалха хүн олдоногүй гэжэ гү, али үглөө-мүнөө гэлдэһээр, энэ болотор байлгаа. Тиигээд лэ хусануудаа асарагты гэжэ «намнаад» һалахагүйдэнь колхозой түбһөө тууҗа, һүрэгтөө ниилүүлээбди даа, — гэжэ сэхыень мэдүүлбэд.

Нигэжэ жэл бүри хурьгадаа эхэһээнь орой илгажа, хүсэ тамиргүй хонидоо хүсэд таргалуулангүй ороондо оруулдаг искусственна аргаар үрэжүүлгэеэ унжагайруулдагайнь үрэ дүн хараад үзэе. Тусхайлан хэлэбэл, урзанда тус ажахы 100 эхэ хонин бүриһөө 82 хурьга түлжүүлһэн һаа, энэ жэлдэ оройдоол 72 хурьга абаһан байна.

Гэхэтэй хамта, тус ажахын отарануудта искусственна аргаар үрэжүүлхэ пунктнуудынь баһал һандаршанхай, задагай зандаа байһаар. Колхозой главна зоотехнигэй мэдүүлһэнэй ёһоор, энэ хүдэлмэри үглөө-мүнөөгүй эхилхэ. Теэд хүшэ тамираар муу, ургүүлхэ дүтэлһэн хонидоо ороондо оруулжа, хэды болотор үрэжүүлхээр хараална хаб? Али хахад һүрэгөө һубайруулхаар түсэблэнэ гээшэ гү?

Эдэ баримтануудые бүхыдэнь тоошолходол «Авангард», «Дружба», «Восход», «Советская Россия», «Маяк» колхозуудай хонишод, мэргэжэлтэд хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ эхилхэдээ, эхэ хонидойнгоо хүшэ тамирые хараадаа абадаггүй, миил ёһо дүүргэжэ үнгэргэдэг байһаниинь элирүүлэгдээ. Байгша ондо ажахынуудай хонишод хонидоо хусаһаа һая абтаһан үрэһөөр үрэжүүлхээр хараална. Тиимэһээ отара бүхэнэйнь пунктнууд һайнаар түхеэрэгдэһэн, дулаалагдаһан байха ёһотой. Хоёрдохёор, дурсагдагша ажахынуудай хусанууд ехээр хүгшэрһэн тула ашаг шэмэгүй болонхой. Жэшээлбэл, «Авангард» колхозой бүхы 52 хусын 17-ниинь 1 классай, нүгөөдүүлынь гологдоһондо гаргагдаһан юм. Тиихэдэ эдэ хусануудаинь эгээл залуунь 5 наһатай, харин эгээл хүгшэниинь 13 наһатай болонхой. Мүнөө энэ ажахыда 60 хуса хэрэгтэй болоод байна. Теэд эндэхи мэргэжэлтэд хаанаһаа, ямар хуса асархаяа мүнөөшье мэдэнэгүй. Эдэ ажахынуудта ототой хонидые бэдэрхэ хусанууд олоор дуталдана. Саашадаа иимэ дутагдалнуудтай эбсэхын аргагүй. Энээн тушаа Улаан-Үдын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд зохихо хэмжээ абахаар хараална гээшэ гү?

В. БРЯНСКИЙ,
гүрэнэй үүлтэртэ малай Улаан-Үдын станциин главна зоотехник.

И. БОЧКАРЕВ,
гүрэнэй үүлтэртэ малай республиканска станциин ахалагша зоотехник.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
манай тусхай корр.

ЦЕХКОМ БА АЖАЛША КОЛЛЕКТИВ

Улаан-Үдын Ленинэй орденто мяха-консервын комбинадай коллектив байгша оной хоёрдохи кварталай дүнгөөр бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа, министерствын ба профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шагтайгаар абаба.

ССР Союзай байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, тус комбинадай коллектив һайн амжалта туйлаба. Жэлэй түрүүшын хахадай түсэбэй дүүргэлтые хаража үзэбэл, даабариһаа гадуур 4,2 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдэһэн байна. Үнгэрһэн жэлэй энэ уеынхитэй жэшэбэл, продукци худалдалгань 9,8 процентээр ургаһан байна бшуу.

Хүдэлмэришэдэй тоо олошоруулангүйгөөр, имагтал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар эдэ бүгэдэ туйлагдаа юм. Мүнөө комбинат дээрэ абажа үзэхэдэ, табадахи хүдэлмэришэн бүхэниинь ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар юһэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ туйлагдахаар хараалагдаһан хэмжээндэ хүрэнхэй.

Комбинадай завод, цехүүдэй хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ колбасна заводой коллектив түрүү һууринуудай нэгые хододоо эзэлжэ ябадаг юм. Энэмнай миин болоһон ушар бэшэ юм.

Эндэ эбтэй эетэй коллектив байгуулагданхай, заводой партийна болон профсоюзна организацинууд хүдэлмэришэдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ, үндэр бүтээсэтэ ажалай түлөө тэмсэлдэ тэдэниие элсүүлхэ, коллективтэ ажалай журам бэхижүүлхэ, хүн бүхэндэ һайнаар хүдэлхэ арга боломжо хангаха тушаа ехэхэн оролдолго гаргадаг юм.

Үйлэдбэри эрхилхэ, ажалша коллектив байгуулан хүмүүжүүлхэ талаар профсоюзай эмхинүүдэй үмэнэ ехэхэн зорилго табигданхай, энэ талаар тэдэнэрэй эрхэшье ехэ болонхой гээд, профсоюзай цеховой комитедэй түрүүлэгшэ Иван Степанович Казанцев хөөрэнэ. Энээнээ зүбөөр хэрэглэжэ, коллективтэхи нүлөөгөө дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэн бүхэниие үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулнабди.

Ямар онол аргаар энэ шухала зорилго шиидхэгдэнэ гээшэб?

Нэн түрүүндэ хүн бүхэниие ажалда, арадай зөөридэ коммунис ёһоор, энэ хадаа минии, маанадай хамтын хэрэг, арадай, гүрэнэй зөөри гээшэ минии, манай хамтын баялиг гээшэ гэжэ хандадагаар хүмүүжүүлхые оролдоно. Зүгөөр энэ хүдэлмэрэе гансал лекци, хөөрэлдөөгөөр хизаарлана бэшэ, харин хүн бүхэнэй бодото ажалтай холбожо ябуулхые оролдоно. Үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлгэдэ хүдэлмэришэн бүхэн ямар хубитаяа оруулжа шадахаб гэһэн асуудалаар заводой участогуудай профсоюзна бүлэгүүдэй суглаан ехэ һонирхолтойгоор үнгэрһэн байгаа. Ажалһаа гээгдэдэг, архи уужа ажалдаа ерэдэггүй заримашуул нүхэрэй ёһоор шанга шүүмжэлэлдэ орожо. Энээнтэй дашарамдуулан хүдэлмэриин сагай үнэ сэн тухай аргатай туһатай хөөрэлдөөн дэлгэрһэн байна. Мүн алмалта арьбалалта тухай хэлсэгдэбэ.

Һүүлээрнь эдэ суглаанууд дээрэ хүдэлмэришэдэй хэлэһэн шүүмжэлхы ажаглалта, һанамжа дурадхалнууд согсологдожо, тусхай хэмжээ ябуулганууд хараалагдааһэн. Даалгагдаһан ажалайнь түлөө хүдэлмэришэн бүхэнэй, түрүүн түрүүндэ мастернуудай, участок болон отделенинүүдэй начальнигуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, журам эбдэһэн нэгэшье ушар миин орхихогүй, заатагүй зүбшэн хэлсэжэ, хэмжээ абажа байха гэжэ шиидхэгдэһэн байгаа. Гадна үе үе болоод заводто алмалта арьбалалтын гуримай ямараар сахигдажа байһаниие олоной хабаадалгатайгаар шалгажа, үрэ дүнгүүдынь олондо дуулгаха, ханын газетэ болон тусхай хуудаһануудта бэшэжэ харуулдаг болонхой.

Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ социалис мүрысөөн, коммунис ажалай түлөө хүдэлөөн тон ехэ үүргэтэй гэжэ манай парти заадаг гээшэ. Партиин энэ заабариие колбасна заводой партийна, профсоюзай организацинууд зүбөөр ойлгожо, зохихо хэмжээнүүдые саг доронь абана гэбэл, алдуу болохогүй. Заводой хүдэлмэришэд, участок, отделенинүүд тус тустаа уялгануудые абанхай, хоорондоо мүрысэн ажаллана. СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ тус коллектив жэлэйнгээ даабариие декабриин 26 болотор дүүргэхэ уялга абанхай. Гадна хүдэлмэришэд мэргэжэл мэргэжэлээрээ мүрысэнэ. СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэ хүндэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөн бригада, участогуудай хоорондо дэлгэрэнхэй.

Профсоюзай цеховой комитет абаһан уялгануудай дүүргэлтые шалгаха, мүрысөөнэй дүн мүрысэгшэдтэ дуулгажа байха талаар үдэр бүри анхарна. Халаанай дүүрэмсээр ажалайнь дүн гаргагдажа, дайшалхы, сахилгаан хуудаһануудта бэшэгдэнэ.

Заводто зуу холо гаран комсомол-залуушуул хүдэлдэг юм. Тэдэниие хүдэлмэришэн ангиин ажалай заншалаар, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ мүнөөнэй шухала зорилгонуудай нэгэниинь ха юм. Ажалай гоё һайханиие, үүргэ удхые тэдэнэртэ ойлгуулха, хүдэлмэришэнэй нэрэ хүндые үндэрөөр сэгнэжэ, тэрэнэй түлөө тэмсэхээр бэлэн байхаар һургаха жэшээтэй. Энэ талааршье горитойхон юумэ хэгдэнэ.

Комбинадта, тус заводто хэдэн удаан жэлдэ хүдэлжэ, хүн зондоо хүндэтэй болоһон Социалис Ажалай Герой мастер Клавдия Ивановна Филиппова, Ленинэй орденоор шагнагдаһан Николай Иванович Аранзин болон ажалай бусад ветеранууд залуушуултай уулзажа, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө дэлгэдэг, ажал хүдэлмэридэнь, ажаһуудал, ажабайдалдань захяа заабари үгэдэг заншалтай болоһоор үнинэй. Гадна олон ахамад хүдэлмэришэд заводто ажаллахаар һая ерэгшэдые шефтээ абажа, ажал хүдэлмэритэйнь танилсуулдаг, баян дүй дуршэлөө дамжуулан үгэдэг юм.

Ингэжэ эсэгэ мэтээр энхэржэ хандахада, залуушуулшье урматайгаар хүдэлнэ, журамтайгаар хүмүүжэнэ бшуу. Һүүлэй үедэ, илангаяа архидалгатай, алкоголизмтай тэмсэлэй шангадажа байһан сагта, заводой залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын, ойлгуулалжын хүдэлмэри бүри һайжаруулха хэмжээнүүд абтана. Энэ асуудалаар парти, правительствын абаһан тогтоолнууд зүбшэн хэлсэгдээ, комсомол-залуушуул ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулагдадаг болоожо байна. Сүлөөтэй сагаа миин гээхэгүй, ашагай туһатай ажалда зорюулха,—иимэ һанал бодолдо залуушуул эзэлэгдэхэ ёһотой бшуу.

Хүдэлмэришэдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ ажалша коллективэй арга боломжонь тон ехэ гэжэ мэдээжэ. Энээниие хүсэдөөр хэрэглэхэ гээшэ профсоюзна организациһаа сэхэ дулдыдадаг байна.

Тиимэһээ заводой профсоюзай эмхи СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойдо бэлэдхэлые хэрэглэн, хүмүүжүүлгын, ойлгуулалжын хүдэлмэри бүри һайжаруулжа, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, юһэдэхи табан жэлэй түсэб, СССР-эй профсоюзуудай XV съездын шиидхэбэри амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ бүхы коллективээ бүри эдэбхитэйгээр элсүүлхые оролдоно.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

Захааминай аймагай Санагын совхоз хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр байгша оной түрүүшын хахадта аймаг соогоо түрүү һуури эзэлһэн байна. Тус ажахын бэрхэ һаалишан Софья Будаевна Будаева нёдондо жэлэй дүнгөөр аймагай һаалишадай социалис мүрысөөндэ хоёрдохи һууридa гараһан юм. Мүнөө жэлдэшье совхоз соогоо түрүүлжэ ябана Эрхим һаалишан, партиин гэшүүн нүхэр Будаева байгша ондо даажа абаһан үнеэн бүриһөө 1900 килограмм һү һааха гэһэн социалис уялга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Б. Будаева.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

АЖАХЫНУУДАЙ ҺААЛИШАД, ФЕРМЭНҮҮДЫЕ ДААГШАДАЙ АНХАРАЛДА

ҮШӨӨ ДАХИН ҺҮНЭЙ ШАНАР ТУХАЙ

Хэнэйшье мэдэхээр, һүн гээшэ хүнэй бэеын тамирта хэрэгтэй элдэб микро-бодосуудаар элбэг, уухадашье амтатай, унда харяасатай байдаг. Тиимэһээ хүн бүхэн сагаан эдеэ түрэхэһөө хойшо амтархан эдидэг байна бшуу.

Һайн шанартай, гутаагүй сэбэр һүөөр буйлуулагдаһан эдеэн нилээд ашагтай, шэнгээсэтэй хоол байһаараа онсо илгарна. Энээн дээрэһээ абажа тобшолходо, колхоз, совхозуудай һаалишад һааһан һүеэ сэбэрээр тушаажа, гүүртэ дээрээ ариг сэбэрые наринаар сахихые оролдохо болоно. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй гараар абтажа тушаагдаһан һүн олон мянган ажалшадай эгээл гол шухала эдеэ хоолынь болоно.

Мүнөө үедэ союзна республика бүхэндэ тушаагдаһан һүнэй шанар тодорхойлхо элдэб янзын техническэ гуримууд бии юм. Эдэ гуримуудта һаагдаһан һүнэй шанарые амтааранъ болон физико-химическэ шэнжээрнь элирүүлэн илгаха эрилтэнүүд табигдадаг. Теэд эдэ эрилтэнүүдынь һаагдаһан һүнэй шанарые саашадань улам һайжаруулжа, түрүү ажахынуудые урмашуулгада тааралдахагүй байһан дээрэһээ, **1970 ондо һү тушаан абаха гүрэнэй шэнэ стандарт бии болгогдожо баталагдааһэн. Энэнь урдынхиһаа юугээрээ илгаатайб гэбэл, ямаршье область, республика, хизаарнуудай ажахынуудай тушааһан һүнэй шанарые бүхэсоюзна ГОСТ-ын гуримаар, нэгэ адляар тодорхойлхо болоно.**

Шэнээр баталагдаһан ГОСТ 1971 онһоо эхилжэ, табан жэлэй туршада хаа хаанагүй хүсэндөө орохо зэргэтэй юм. Юуб гэхэдэ, энэ хугасаа соо колхоз, совхозуудай һаалиин гүүртэнүүд, һүнэй промышленностиин предприятинууд һүнэй шанарые һайжаруулха талаар эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулганууды үргэнөөр бэелүүлжэ, һаагдаһан һүеэ хүргэхэ, гүүртэнүүдтэхи ариг сэбэрые наринаар сахиха, һаалишадые һү шүүхэ, һүнэй амһартануудые угааха, шанарыень элирүүлхэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха зэргэтэй.

Хүсэндөө орохоёо байһан шэнэ ГОСТ 13264-70 гэдэгэй ёһоор гол түлэб ямар эрилтэнүүдые табинаб гэбэл, нэгэдэхеэр, гүрэндэ тушаагдаха һүн үбшэгүй элүүр үнеэдһээ һаагдаһан байхаһаа гадна, һайса шүүгдэжэ, бэлэдхэлэй шанарта хүрэтэр хүргэгдэһэн байха зэргэтэй. Тиихэдэ тушаагдаһан һүн гутаһан гашалһанай үнэргүй, сайбар гү, али һулабтар шара үнгэтэй, элдэб холисогүй байха болоно.

Һүн физико-химическэ ба микробиологическа шэнжээрээ хоёр сорт болон илгардаг юм. Тиин нэгэдэхи сортын һүн 16—18 градус Тернерэй гашалангиртай, 1 группаһаа доошо бэшэ сэбэрээр шүүгдэһэн байха. Харин хоёрдохи сортын һүн 16—20 градус гашалангиртай, сэбэрэйнгээ талаар II группаһаа доошо бэшэ байха зэргэтэй.

Гадна тушаагдаһан һүнэй тополигынь союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведэй тогтоолой үндэһөөр тодорхойлогдохо байна.

Хэрбээ үдхэнөөрөө, мүн гашалангираараа (20 градус Тернерһээ дээшэ гашалангиртай) III сортын эрилтэнүүдтэ хүрэхэгүй аад, сэбэрээр тушаагдаһан һүн юрын сортдо тоологдон абтаха болоно. Тиихэдээ иимэ һүнэй сортые гол түлэб сэбэрыень хаража элирүүлхэ зэргэтэй.

Тиихэдэ хоёрдохи сортын эрилтэдэ хүрэхэгүй аад, 20 градусһаа дээшэ бэшэ гашалангиртай, сэбэрэйнгээ талаар II группаһаа доошо бэшэ, үбшэн гү, али үбшэн гэжэ һэжэглэгдэһэн үнеэнһээ һаагдаһан һүн сортгүйдэ, сэнгээр бага гэжэ тоологдон абтаха байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үнэ сэнгэй гүрэнэй комитет байгша оной февралиин 22-ой тогтоолоор тушаагдаһан һүнэй шанарай талаар нэмэлтэ түлбэриин хэмжээнүүдые хараалаа һэн.

Нэгэдэхи сортын һү тушааһан ажахынууд хоёрдохи сортын һүнэй сэнгһээ 6 процент дээгүүр түлбэри абаха болоно. Тиихэдэ ямаршье сортдо орохогүй һүн 2-дохи сортынхиһоо 7 процент доогуур сэгнэгдэхэ байна. Жэшээлбэл, республикымнай ажахынуудай тушаадаг нэгэ тонно һүнэй сэн 200 түхэригтэ болодог һаа, 1-дэхи сортын нэгэ тонно һүн 233 түхэриг 20 мүнгөөр, 2-дохи сортынхи 220 түхэригөөр, ямаршье сортдо орохогүй һүн 204 түхэриг 60 мүнгээр сэгнэгдэхэ зэргэтэй. Тиихэдэ 10 градусһаа доошо бэшэ бүлеэбтэр, 1-дэхи сортын тонно һүн бүридэ 5 түхэриг нэмэгдэжэ түлэгдэхэ гэхэ гү, али бүхыдөө 238 түхэриг 20 мүнгэтэ болохо байна. Хэрбээ ямаршье сортдо орохогүй һү тушааһан колхоз, совхозууд тонно бүридэ 34 түхэригөөр бага түлбэри абаха болоно бшуу.

Энэ үнэ сэнгынь һүнэй промышленностиин, колхоз, совхозуудай шэнэ ГОСТ-ын гуримда орохотой адли түлэгдэжэ захалха юм. Мүнөө республикымнай тоһоной заводуудта һү шэнэ ГОСТ-ын гуримаар тушаажа абахаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулагдана. Тиихэдэ аймагуудай зарим ажахынуудта һүнэй шанар байра дээрэнь элирүүлдэг болонхой.

Саашадаа колхоз, совхозуудай һаалиин гүүртэнүүд һааһан һүнэйнгөө шанарые шэнэ ГОСТ-ын гуримаар элирүүлхэ зэргэтэй. Тиимэһээ һү тушаан абагшадые энэ шэнэ гуримтай танилсуулха, мэргэжэл шадабарииень дээшэлүүлхэ болоно.

Мүнөө үедэ манай колхоз, совхозуудай тушаадаг һүн шэнэ ГОСТ-ын эрилтэнүүдтэ үшөөл хүрэхэгүй байһан зандаа гэжэ тэмдэглэмээтэй. Байгша оной үнгэрэгшэ 5 һарын туршада, тушаагдаһан һүнэй 4 процентнь үлүү ехэ гашалангиртай байжа, республикын ажахынууд бүхыдөө 28878 түхэригэй ялада унаһан байна. Энэ үе соо колхоз, совхозууднай һайн шанартай һү гүрэндэ тушааһанайнгаа түлөө 88582 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаа.

Гадна бэлэдхэлэй шанарта хүргэгдэхэгүй III-дахи группын һүн гүрэндэ үшөөл ехэ тушаагдана. Жэшээлбэл, Яруунын, Хэжэнгын, Хяагтын, Кабанскын, Түнхэнэй аймагай ажахынуудай тушааһан һүнэй шанар муу байһаар. Энээнһээ уламжалан, тус аймагуудай колхоз, совхозууд худалдаһан һүнэйнгөө түлбэриин хахадыень ялада даруулаа.

Тэрэшэлэн бүхыдэнь абажа харахада, 1 сортын һүн багаар тушаагдана гэжэ тэмдэглэлтэй. Заримдаа һүнэй промышленностиин предприятинууд ажахынуудай тушаахаар асарһан муу шанартай һү абангүй, гэдэргэнь ябуулдаг ушар али олон үзэгдэнэ. Жэшээлбэл, байгша ондо Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ, «Заря», Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ, Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозуудай тушаахаар асарһан һүн муу шанартайда тоологдожо, гэдэргээ бусаагдаһан байна.

Тиин саашадаа колхоз, совхозуудай һаалишад, зооветеринарна мэргэжэлтэд, һүнэй промышленностиин хүдэлмэришэд һүнэй шанарые улам һайжаруулжа, шэнээр баталагдаһан ГОСТ-ын гуримай эрилтэдэ хүргэхын тула оролдохо зэргэтэй.

А. ХАНГАЛОВА,
хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха ба шанарыень хангаха талаар инспектор.

Ороной эршэтэ барилганууд дээрэ

РЕФТИНСКЭ ГРЭС БАРИГДАНА

«Электрын элшэ хүсэнэй үндэһэ һуури Ураалда... үргэдхэн бэхижүүлхэ, Рефтинскэ ГРЭС-тэ шэнэ хүсэнүүдые ашаглалтада оруулха...» (КПСС-эй XXIV съездын директивэнүүдһээ).

СВЕРДЛОВСКО ОБЛАСТЬ Рефт мүрэнэй үзэсхэлэн гоё газарта, Асбест город шадар ГРЭС баригдана. Тэрэ 3 миллион киловатт проектнэ хүсэтэй болохо Энергетическэ энэ ехэ барилгада мүнөө дүрбэдэхи электроблок хабсаргагдажа байна. Энэ жэлэй һүүл багаар тэрэ ашаглалгада үгтэжэ, ГРЭС 1200 мянган киловатт хүсэтэй болохо юм.

Станцитай зэргэлээд энергетигүүд болон барилгашадай город урган бодоно.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: городой үйлсэнүүдэй нэгэн (баруун гарай зурагта); дээрэнь — Рефтинскэ ГРЭС руу орохо үүдэн.

ТАСС-ай фотохронико

ВАГОНУУДЫЕ БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР АШАГЛАНАД

Бага гаргашатайгаар ехэ ашаа шэрэхын тула манай Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин хүдэлмэришэд ехэ оролдожо хүдэлнэ. Нэгэ тонно ашаа шэрэхэ бүреэ нэгэ мүнгэ арьбалжа шадаа һаа, оронноймнай түмэр замшад жэлдээ 200 миллион түхэригэй арьбалалта хэхэ арга боломжотой гэжэ эдэнэр һайн ойлгоно. Тиимэһээл вагонуудта дүүрэнээр ашаа ашаалдаг болохо гэжэ ехэ оролдоно. Түмэр замай Улаан-Үдын станциин хүдэлмэришэд вагон бүридэ хараалагдаһан даабариһаа гадуур 3—4 тонноор ехэ ашаа ашаалдаг болоо.

Һүнтэлэгшэд Василий Пастушенко, Полина Михейчик, Мария Рубцова гэгшэд вагонуудта дүүрэнээр ашаа ашаалха гэжэ оролдодог. Эдэнэр вагон бүхэндэ хараалагдаһан даабариһаа гадуур 4—5 тонно ашаа ашаалдаг болоо. Һүнтэлэгшэдэй оролдолгоор түмэр замаар ехэ ашаан шэрэгдэнэ ха юм.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

ОРОНОЙ ТҮРҮ... АЖАХЫНУУДАЙ... ДҮЙ ДУРШЭЛ...

ТҮРГЭНӨӨР, ГЭЭЛТЭГҮЙГӨӨ...

— Шабар соохоо ... шажа абааб,—гэжэ ... Николай Пименович ... хадагдаһан ешмэнэй ...

А. ХАРИТОНОВ...
(ТАСС-ай ...

ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Ц-Д. ДОНДОКОВА

ЛЕСЯ УКРАИНКЫН НЮТАГТА

Июнь hара соо манай Буряадай литературын үдэрнүүд Украинын ССР-тэ үнгэргэгдөө hэн. Энэ hайндэртэ манай уран зохёолшод хабаадаа. Газетымнай уншагшад тэдэнэй ямараар ябажа, ямар hонинтой, хэд юудтэй уулзажа ерэhэн тухай hонирхоно. Тиимэhээ Баруун Украинада болоhон hайндэртэ хабаадалсаhан поэтессэ Цырен-Дулма Дондоковагай замай тэмдэглэл уншагшадай анхаралда табинабди.

...дэнэр—СССР-эй арад түмэн ...уехэ Эхэ оронойнгоо байгуу...даhаар 50 жэлэйнь түүхэтэ ...үмэнэ байнабди. Мүн манай ...аяд уран зохёол хадаа олон ...атанай, совет литературынгаа ...дэ соо, сэнхир номин Байгал ...араа өөрынгөө hайхан үгын ...саалые урагшань дабшуулар лэ, КПСС-эй XXIV съез...н тогтоолнуудые ажабайда...нгаа ёhото залуур болгон аба... сэдьхэл болбосоролой хүмүү...улгые шухала хэрэгтэ тооложо. ...этэй хүдэлжэ байна.

...н мүнөө Украина ошожо, ...нгөө буряад литературын де... арбан хоногые үнгэргэлсэ... тухайгаа хөөрэжэ үгэхэ хүсэ...

...амба Жалсараев, Африкан ...ьбуров, Исай Калашников. ...док Улзытуев гэhэн нүхэдөө... самолёдто hуужа, Москва ...из нниидэжэ ябаха зуураа, ма... хабаадалсаха буряад литера...ын hайндэр тухай бодолгото ...ном.

...ынгаа урда тээ, хөөрсэгэ... соогоо Леся Украинкын зо...нуудые дахяад уншаhан, олон ...үүдыень оршуулhан байгааб. ...ли мүнөө зарим шүлэгүүдынь ...ой соом ороно.

...прель hара соо,
...тан наран соо
...энхирхэн ургын задарhандал,
...дьхэлэйнь hалбаршоо hаа
басаганай—
Тиитэрээ бү гайхаарайгты.
...абартаа булагуудай тэhэрэн
тэбдэн,
...сагаанhаа hүрэлдэн,
...ада руу холые зорин
гүйлдэhэндэл,
...алуухан үгэнүүдэй зүрхэ
hэргээгээ hаань,
Тиитэрээ бү гайхаарайгты.
...эжэн булжамуурай дуунаи
...эрэ хабар эршэдэн
ханхинаhандал,
...хээ дуудан, эршээ
зангидан,
...ьгэ зүрхэнэй дуулаа
hаань —
Тиитэрээ бү гайхаарайгты.

...ээдгүй харюусалгатай замда ...мордоhон байнабди.

...олынска областиин түб хото ... хүрэжэ ерэхэдэмнай, ваго...үүдэндэ баглаа сэсэгүүдые ...ан пионернүүд, радио-теле...иин болон газетэнүүдэй хү...рилэгшэд - журналистнууд, ...охёолшод, поэдүүд, партиин ...мой секретарь үгэ хэлэжэ, ... хүндэтэйгөөр угтаба. ...ануудта hуулгаад, хото ...раа ябуулжа танилсуулба. ...үдэртөө үдэшын 7 сагта гоё ... ордондо манай Буряадай ...турын декада нээгдэхэ hэн ...нь, бидэшье тус тустаа бэл...оробди. Би буряад дэгэлээ ... бүлсүүргэ, шэмхүүргэ, ... бэhэлигүүд болон шүрэ, ... оюу hуулгаhан зүүдхэлнүү...бэб. Буряад эхэнэрнүүдэй...рэ шарай заагүй харуулха ... байгаа бшуу.

...эжэ Украинын агуу поэтэс...рэhэн тоонто нютагта «Ойн ...» гэhэн ирагуу аялга доро ... буряад литературын дека...рбан хоног) зунай hайхан ... hара соо болоожо, ехэ ам...тайгаар үнгэрhэн байна. ... харюусалга бэе дээрээ даа...хадаа, хэмнайшье хадаа ...ойнгоо үндэр hайхан hүл...ам дээрэ үргэжэ гарахые ...hон байха. Мүн энэмнай ... буряад литературын нэрэ ... hайндэр ха юм даа. Зоной ...олой буурахагүйн тула би... тустаа хэлэхэ үгэтэй, бэе ...бтахагүй өөрын тусхай зо...удтай байhамнай муу бэ...эн. Жэшээнь, Дамба Жал... гаража ерэхэдээ, тобшохо... амаршалаад, өөрынгөө Бу...рон, буряад уран зохёол ту... хөөрэжэ үгэдэг байба. Аф... Бальбуров алдар суута ... далайнгаа нэрэ абажа яба... «Байгал» журналайнгаа ... холуур дэлисэ тухай хэлэ... шагнагшадые hонирхуулдаг hэн. Исай Калашниковай «Разрыв-трава» гэhэн зохёол романгазетэдэ гараhан, Украинада энэ зохёолынь уншаhан, hонирхоhон байха юм. Исаймнай ород, буряадайнгаа хани барисаан тухай уран hайханаар хөөрөөд ябаа. Дондок Улзытуев өөрынгөө буряад хэлэнэй уhан торгон жолоо бариhан, арад зонойнгоо ёhо заншал, сэсэн мэргэн үгэнүүдыень абажа ябаhан түлөөгөө ямар нэгэ шэнэ аялга зэдэлгэн, хүнэй анхарал татан, шүлэг зохёолнуудаа уншадаг байгаа. Тиихэдэ минии буряад, ород, украин хэлэн дээрэ зохёолнуудаа уншахада, тон ехэ халуунаар хүлеэжэ абадаг hэн. Дондогой хүхижэ хэлэдэг ёhоор: «Сагаан скатертииень харлуулаагүйбди даа».

Абажа ябаhан арюун уялга эрхим hайнаар бэелүүлжэ, арад зонойнгоо урда, буряад литературынгаа урда hэшхэлнай арюухан гэжэ hанахада, сэдьхэл зүрхэндэ ехэ хүнгэн байна.

Зай, мүнөө Украина тухай, байгаали, хүн зон тухайнь тобшохоноор хөөрэжэ үгэхэ hанаатайб. Олонхидоо бидэ түрүүшынхиеэ энэ hайхан орон нютаг ошоhон байнабди. Украина тухай hайн мэдэхэшье hаа, хоёр нюдөөрөө хараха гээшэ баhал ондоо ха юм даа. Газарынь үрэжэлтэй, байгаалинь номгон, зөөлэхэн абаритай. Хүн зониинь шье энэ байгаалидаал адли гэжэ hанахаар, илангаяа эхэнэрнүүдэйнь хөөрөөн, хоорондохи хандалгануудынь ехэ ирагуу, шэхэндэ зөөлэхэнөөр дуулдажа байха юм.

Буряадай тэнюун уудам тала Украинын сэсэрлиг ногоон далай байгаалиингаа хэлбэри түхэлөөр бэе бэедээ адли бэшэшье hаа, эдэ газар оронуудта hуужа байгаа хүн зониинь өөhэдынгөө hонирхол, хүсэл бодолоороо, уран зохёолдоо ехэ сэдьхэлээ үгэдэгөөрөө ягаа бэе бэедээ адлиб даа гэhэн шэбшэлгэнүүд сэдьхэл баясуулна. Бидэ үдэртөө хоёр-гурбан уулзалга үнгэргэжэ ябаабди. Шахтёрнуудай ордон ошоно гүш, түмэр харгын хүдэлмэришэдэй халаануудайнь забhарта ерэнэ гүш, ябаhан лэ газартамнай клуб дүүрэн хүн зон ехэ хүндэтэйгөөр угтан абажа, буряад уран үгэ hонирхон шагнаха юм. Манай Совет гүрэн дотор лэ арад зомнай өөрынгөө уран зохёолло дуратайень үшөө дахин мэдэн, энэ манай совет реалис литературые зүб замаар табиhан, саг үргэлжэ анхаралаа табижа байдаг Коммунис партидаа баярые хүргэхэ дуран хүрэнэ. СССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан газар газарта үнгэргэгдэдэг уран үгын, уран hайханай декаданууд хэды ехэ удха шанартайб даа! Арад зоной аха дүүгэй хани барисаан улам батажана. Жэшээнь, хүдөөгөөр, колхозуудаар ябахадамнай, манай ажахынууд тухай ехэ hонирхожо асууха юм. «Дружба» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ манай Буряадай ямар нэгэ колхозой гү, совхозой хүтэлбэрилэгшэтэй холбожо үгыт, бидэ барисаатай, дүй дүршэл тухайгаа бэшэлсэжэ байял гэжэ ехэ хэлээ, захяа бэлэй, теэд энэ барисааень «Байгал» журналаймнай редактор нүхэр Бальбуров холбожо үгэхэб гэжэ баталhан байна. Һургуулиин hурагшад, шахтернууд, музейн хүдэлмэрилэгшэд баhал барисаа хэхэ хүсэл тухайгаа хэлэнэ. Манай ябалганаар «Буряад үнэн» газетэмнай Украинын уран зохёолдо зорюулhан бүхэли хуудаhа эмхидхээ. Энэ номерыень Луцк хотын хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ гар табилгатайгаар бэлэглээбди.

Ута, үргэн замнай Украина соогуур үргэлжэлөө. Уулзалганууд хараа түсэбэй ёhоор болоожол байха юм. «Сэнхир нуурнууд» гэжэ нэрэтэй газарта ошоходомнай, энэ нуурнуудай эрьедэ колхознигуудай айхабтар томо санатори байба. Энэ нуураа «Бага Байгал» гэжэ нэрлэдэг. Нуурай эрьеэр санаторинууд ехэ олон. Хараhан, үзэhэн юумэнүүдээ бултыень хөөрэхэ болоо hаа, захадань гарашагүй, бии мүнөө тобшолон, зарим тэдыень хэлээд гаранам.

Леся Украинкын түрэhэн орон нютагаар ябажа ерээд, нютагайхинайнь «А в сердци тильки ты» гэhэн үгыень дабтан хэлэнгүй байжа аргагүй. Үнэхөөрөөшье, Леся Украинкын нэрэ украин литературада Тарас Шевченко, Иван Франко гэhэн нэрэнүүдтэй зэргэлэн ороно. Украинын агуу поэтессын зохёол арад зондоо халуун ехэ дурыень гэршэлэн харуулна.

Леся Украинкын музейдэ ороод, сэдьхэлээ хүдэлгэн, байра байдалыень хаража ябахадаа, гэрэлтэ шинии хүсэл дүүрэжэ, шинии дуратай арад түмэн мүн лэ халуун дураараа дурандашни харюусажа байна гэhэн бодол зүрхэ сэдьхэл дулаасуулна. Аяар энэ Байгалай үмэнын буряадууд аха дүүгэй хани барисаанай замаар ерэжэ, хүреэ доторхи ногоон талмай дээрэш мүнхэ дурасхаалай модонуудые тус тустаа hуулгабал даа гэжэ hанахада, 7 мянган километр зай долоон алхам шэнги болошоно.

Музейнүүд олон. Ленинэй музей ехэ hайнаар эмхидхэжэ, амжалта түйлалтануудайнгаа, нангин хэрэг үйлынгээ шүтэлтын ордон болгожо, эндэ хүн зон олон ябадаг. эндэхиниинь ээлжэ ээлжээгээр дежурство хэжэ байдаг. Энэ нангин ордон соо орожо ерэхэдэ, hүрөөтэй даа.

Эхэ ороноо фашис дайсанhаа хамгаалан, ами наhаа үгэhэн баатарнуудта табиhан хүшөөнүүд, дурасхаалта газарнууд ехэ олон. Иимэ газарнуудта нарин нангинаар сахигдажа, hалбаржа байгаа hайхан ажабайдалаймнай түлөө ами наhаа үгэhэн аха дүүнэрнай арад зонеймнай үнэн сэхэ хүбүүд байгаа даа гэжэ зосоо уярагдана. Совет-польско хилэ дээрэ фашистнуудай хэhэн добтолго бэедээ даажа абаад, нангин газар тээшээ дайсаниие табингүй, ами наhаяа үгэhэн хэдэн зуун сэрэгшэдэй дурасхаалда зорюулhан хүшөөнүүд хүнэй зүрхэ сэдьхэл доhолгоно. Мүн лэ энэ газар дээрэ партизануудта табиhан хүшөө, музей, эдэнэй байдал харуулhан отог-палаткануудгэрэл дайлалдаhан шэдхэ ой соогоо оршон байна. Баhал hүрөөтэй, досоо хүлгэмэ газар даа! Ойротон ерэхэдэш, хүгжэм зэдэлжэ байха юм.

Наашаа бусажа ябахадамнай, Львовско-Волынска областьнуудаи хилэ дээрэ баhа хэдэн зуун сэрэгшэдтэ табигдаhан хүшөө байна. Ехэ hайханаар шэмэглэгдэhэн хүреэ, сэл ногоон, хүнүүдэй баhал ябажа, шэнэхэн сэсэг табиhаниинь харагдаха юм. Эндэ унаhан сэрэгшэдэй нэрэнүүд соо Баиров, Алтаев гэжэ нэрэнүүдые олоод, эдэнэй түүхэ тухай дэлгэрэнгыгээр бэдэржэ оложо үгыт гэжэ энэ музей даагшадые гуйhан байнабди.

Гол түлэбынь бидэ Баруун Украинада ябаа гүбди даа. Ехэл гоё hайхан газар байна. Хотонуудаарнь хаа хаанагүй ехэ барилганууд бодоно. Хүн зониинь эдэбхитэй, ажалша. Байдалынь ябгэмэ, хаанашье ябахада, журам ехэ hайн табиhан, эмхидхэл эрхим. Хүн зониинь шударгы, уран зохёол, литературада hонирхолтой, ошоhон газарташ гудамжадаа олоороо гаража угтана, хүгжэмтэй.

Өөhэдынгөө национальна хубсаhа үмдэhэн басагад «хилээмэ-дабhа» барижа угтаха юм. Пионернүүд, залуушуул сэсэгэй гоё hайхан баглаануудаар «даражархиха» юм. Урид би «Дружба» колхоз тухай хэлэжэ байгаа hэм, эндэ машинаhаа буухадамнай, духовой оркестр нарьяжа байгаа. Баhал тэрэ нютаг оронойнгоо заншалаар угтаа даа. Манай буряад литература тухай бэшэhэн лозунгнууд байха юм.

Хүдөөгөөр ябахада, юун тиимэ зохидшоомоор байнаб гэхэдэ, арюун сэбэрэй талаар яаха аргагүй журамтай, гудамжанууд, хашаа хүреэнүүдтэнь шорой шохой, саарhа-соорhон гэхэ юумэ байхагүй. Һогтуу галзуушуулшье харагдахагүй. Би нэгэш дахин буруу түхэлтэй юумые хараагүйб даа. Хүдөө нютагуудаараа айхабтар гоёор бариhан ресторануудтай. «Сэнхир нуурнуудта» ябахадамнай, тэндэхи ресторан соо айхабтар гоё hайханаар дуу дуулахань дуулдаба. Энэ юун түрэ боложо байна гү гэжэ hурахадамнай: «Манайхин» ресторануудтаа ороод, ехэ дуулажа hуудаг юм, болюулха гэжэ хоридогбди, теэд болижо үгэдэггүй», гэхэдэнь, үгы энэш hайхан заншал байна, дуу дуулаhан хүн шалшитараа архидахагүй, миин хүхинэ ха юм гэжэ бидэ хэлэбэбди. Украин зомнай ехэ дууша ха юм даа.

Эндэ хүн зомнай ехэл хүндэшэ, олон янзын эдеэ хоол амтатайгаар хэдэг, юумэнь элбэг. Үгы юумэ үгы. Бэлэг, сувенир баридаг заншалтай, хүндэлхэл гээ hаа, хүндэлжэ шададаг, манай заншалдал адли заншалтай, хүндэлүүлхэ бүрээ энэш харюу хорим, юпэн тэбшэ гэжэ байха бшуу, яалтайб гэхэ мэтын асуудалнууд зүүн хабhан дорош шурэбдөөд байха юм. Баhал «Волга» машинануудаар зуугаад модоной талада Волынска областиимнай түлөөлэгшэд өөрынгөө хилэ дээрэ үдэшэжэ ерээ.

Тэрэ үдэшэндөө Львов хото ерэжэ, гостиницадань хоноод, үглөөдэрынь «Алдар солын гүбээ» гэжэ нэрлэгдэhэн, герой-баатарнуудаа мүнхэлhэн хүшөөнүүдэй үргэн ехэ газараар ябажа хараха зуураа, манай баатар буряад хүбүүн Владимир Бузинаевич Борсоевой хүүр дээрэ бидэ буряадай уран зохёолшодой зүгhөө украин, буряад хэлэн дээрэ бэшэhэн баглаа сэсэг табяабди. Николай Иванович Кузнецовой хүшөөгэй урда дохёобди. Мантай саг үргэлжэ ябаhан Украинын мэдээжэ поэт, Львовой уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Ростислав Братунь үдэшэлэн уран зохёолшодтойгоо уулзалга хэжэ, «Интурист» гэжэ гостиницада тон ехэ hонирхолтой, аха дүүгэй, урин сэдьхэлэй үдэшэ боложо, эндэ хоёр талаhаа сэдьхэлээ хананги танилсажа, үдэшэнь вокзал дээрэ эдэ нүхэдөөрөө үдэшүүлжэ, халуунаар тарабабди. Мүн Киев ерэжэ, эндэ баhал Украинын мэдээжэ уран зохёолшодтой уулзажа, баhал хүндэдэ хүртэжэ, одоолшье даа, «моридоо гэр тээшээ залабабди».

Поездын нижаганаан соо табуулханаа нэгэ купедэ сугларжа, ябаhан тухайгаа дүн согсолборёо хэжэ, бидэндэ барюулhан Хүндэлэлэй грамотануудаа украин хэлэн дээрэ уншан, бэе бэеэ амаршалан hуубабди.

СССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан үнгэргэгдэhэн Буряадай литературын декадые Украинада амжалтатайгаар үнгэргэхэ зуураа, совет агуу поэт Владимир Маяковскиин «Поэзи хадаа барандаа мэдэгдээгүй тээшэ харайлтаhан ута зам» гэжэ хэлэhые үшөө дахин сэдьхэлээрээ мэдэрэн, Украин дайдаар хүлэгүүдээ татангүй табилуулаад ерээбди даа.

Дүлэтэ жэлэй баатарнууд

ТЭРЭ ХОЛЫН СУУРЯАН

НИЛЭЭД удаан хадагалагдажа, ханада үлгэгдэжэ, олон хүнэй хараhан, шарлашаhан дүрэ минии урда хэбтэнэ. Ара тээнь 1927 он гэжэ бэшээтэй.

Табан буряад хүбүүд сэрэгэй хубсаhа үмдэнхэй, hэлмэнүүдые зүүнхэй.тэрэнэй нюдэдтэнь омогорхолой ямаршьеб галхан ноонсонхой хэбэртэй.

Эдэмнай хэд гээшэб гэхэдэ, 1927 ондо Улаан Армиин зэргэдэ, hаяхан эмхидхэгдэhэн Буряадай морин сэрэгэй дивизиондо алба хэжэ байhан буряад хүбүүд гээшэ.

Тэгэндэ зогсоошо хүбүүниинь манай Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулга нютагай хүн юм. Тиимэhээ тэрээн тухай хөөрэхэ дурамни хүрэнэ.

1928 оной намар. Буряадай морин сэрэгэйхид Хяагта хото ошожо, тэндэ hургуули хэхэ болобо. Замынь Дээдэ-Үдын Доодо-Онгостойhоо эхилээд, Тарбагатай, Жэрэм, Барыкино, Һэбэлдээгээр (Подлопатки) гараха ёhотой байгаа.

Суулга тосхоной гудамжада сэрэгэй хубсаhатай хүн бии болобо. Энэмнай хэн гээшэб гэхэдэ, нютагай хүбүүн Дарма-Ринчин Будаевич Шултумов болоно. Барыкино деревни үнгэржэ ябахадаа, командирhаа табилга абажа, нютагаа айшалжа ерэhэн байгаа.

Сэрэгэй албан нилээд хүндэ байгаа. Үглөө бүри мориёо арилгахаш, эдеэлүүлхэ, уhалхаш, эмээл, хазаараа, дүрөөгөө сэбэрлэхэш. Тиихэдэ морин сэрэгэй hургуули гээшэмнай миин бэшэхэн, гайтай юм. Бүхэли хоёр-гурбан час соо морин дээрэ дүрөөгүйгөөр хатаргахада, хэсүүхэн даа. Үбэлэй хүйтэндэ булад hэлмын хүйтэн барюулда гаршини даарaжа, сэн бун болошоhон будёновко малгайшни хүлhэндөө нэбтэршэхэ. Зурытар hуулгагдаhан бургааhа моринoй гүйдэл дунда сабшахаш. Таба hүрэдэг буугаар буудахаш.

Хяагта хото шадар нэгэ жэл алба хэжэ байтарнь, hөөргэнь Дээдэ-Үдэ асараа hэн. 1929 оной үбэлэй нэгэ hүни Доодо-Онгостойдо сэрэгэй дохёо болобо. Түргэн бушуу бэлэн болоhон, морид дээрээ hууhан сэрэгшэдые түмэр замай станцида асаржа, зүүлжэнь Даури станци хүрэтэр эльгээгээ бэлэй.

Отпор станци. Үбэлэй янгинама хүйтэн жабар. Дэлхэйн империалистнуудай тухнралгаар эндэ КВЖД дээрэ сагаан хитадай үймөөн эхилээ hэн.

Тэдэниие дарахын тула манай сэрэгүүд хилэ шадар эльгээгдэhэн юм. Тэрэ сэрэгэй тоодо манай буркавдивизион ошолсоо hэн.

Отпор станциhаа эхилээд, манай буряад сэрэгшэд Хитадай хилэ нэбтэрэн орожо, үймөөшэдэй ара талаhаа добтолхо ёhотой байгаа.

Дарма-Ринчин Шултумов, үшөө дүрбэн хүн иимэ даабари абаба. Хилэ шадарай хэлхээ холбооной утаhа таhалха, түмэр харгые хэдэн газараар тэhэлхэ.

...Үбэлэй янгинама хүйтэн үдэшэ. Моридой хазаарай сахариг сэн бун болошонхой. Шухала даабари абаhан табан сэрэгшэдые дайсад харажархёод, нэрэ hурагүй буудажа оробод. Манай сэрэгшэд түмэр харгын дошын саана моридоо хэбтүүлээд, буудалдажа ороо hэн. Нэгэ hамбаа оложо, тэдэнэр түмэр харгые хэдэн газараар тэhэлжэ үрьдибэ, хэлхээ холбооной утаhа таhалба. Удааншье болоогүй байтар, манай гол сэрэгүүд хойноhоонь ерэжэ, добтолгодо саашаа ороо hэн.

Нэгэ тулалдаанай үедэ Дарма-Ринчин Будаевич бүдүүн гуядаа хүндөөр шархатаа hэн Шэтын госпитальдо нэгэ hара эмшэлүүлээд, Хайлар станци дахин бусаа hэн. Дайншье удангүй манайхидай илалтаар дүүрээ hааб даа. Тулалдаанай үедэ габьяа гаргаhанайнгаа түлөө сэрэгэй командованиин зүгhөө нүхэр Шултумов баясхаланда хүртөө hэн.

1930 оной үбэл. Сэрэгhээ hаяхан табигдаhан Дарма-Ринчин Будаевич түрэл нютаг Суулгадаа бусаба. Тиихэ үедэ түрүүшын колхозуудые эмхидхэлгэ түлэг дундаа hааб даа. Нүхэр Шултумов тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, «Очин» гэжэ коммуна тогтоолсоо hэн.

Эгээл тэрэ үедэ баяшуулай хүбүүд хүбшэдэ гараад, Түгэнын эхиндэ эшээлээд, хамтын ажалтанда hаад хэдэг hэн. Тэдэниие барихын тула нютагай эдэбхитэд, коммунистнууд болон комсомолшуудай тусхай отряд эмхидхээ hэн. Тэрэнииe нүхэр Шултумов хүтэлбэрилhэн байна.

...Хонишон Дарма-Ринчин Будаевич Шултумовайда удаан hуунабди. Үндэр наhатай болоошье hаа, энэ хүмнай хони харууhалhан зандаа.

— 1965 ондо пенсидэ гараа hэм. Тиибэшье hаа, минии hуужа шаданагүйб. Хани нүхэр Янжиматаяа хони харууhалаад лэ байна гээшэбди. Ядаха юумэн үгы даа. Оролдоод байхада, юумэн бүтэдэг ха юм, — гэжэ нүхэр Шултумов хөөрэнэ.

Нилээд лэ баян намтартай хүн даа. 1940 он болотор Дарма-Ринчин Будаевич колхоздо элдэб ажал хээ. Дайнай үедэ 17-дохи армида алба хээ.

Армиhаа табигдаhанайнгаа удаа Мухар-Шэбэрэй аймагай Һүхын булагай «Шэнэ байдал» колхозой парторгоор, hүүлдэнь Суулгадаа колхозой бригадираар хүдэлhэн байна. Һүүлээрнь Суулгын совхоздо хонишодой дуталдахада, нүхэр Шултумов тэрэ хүшэр ажалда өөрөө ошохом гэжэ мэдүүлhэн юм. Тэрэ гэhэн саrhaa хойшо хонишоноор тон hайнаар ажаллана.

...Зунай юрын үдэшэ. Хониёо адуулжа ябаhан Дарма-Ринчин Будаевич уужам талаараа аалихан алхална. Эдир залуу наhаяа, алба хэhэн сагаа hанажа, сэрэгэй дуу хамар дороо аалихан гүнгэнэнэ:

Уужам Буряад оронойнгоо
Ургылиг ногоон харгыгаар
Унаган жороо моридойнгоо
Уламынь дүнгэн табилуулна.
Үзэгты, харагты нүхэдүүдээ,
Үндэhэн буряад сэрэгүүдээ!
Хабтагай буряад оронойнгоо
Хагдатай, ногоотой
харгыгаар
Хатартай, жороотой
моридойнгоо
Хазаарынь дүнгэн
табилуулна.
Харагты, үзэгты
нүхэдүүдээ,
Кавалер улаан сэрэгүүдээ.

Зүб даа, Дарма-Ринчин Будаевич Шултумов Эхэ оронойнгоо, арад зонойнгоо зол жаргал, амгалан тайбан байдалай түлөө улаан шуhаяа үшөө 1929 ондо адхаа, баатарлигаар тулалдаа! Омогорхомоор!

Б. ЦЫРЕНОВ,
Хушуун-Үзүүрэй дунда hургуулиин багша.

Мухар-Шэбэр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1927 он. Дээдэ-Үдэ. Д. Б. Шултумов (тэгэндэнь) суг алба хэдэг нүхэдтэеэ.

...Бакугай В. Самедовагай нэрэмжэтэ уран hайханай салон соо нээгдэhэн выставкэ Гру... Армениин, Азербайджанай гүрэнэй түгүүдаар гоёогдоhон байна. Закавказиин республика...дай профессиональна союзуудай соёл-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай уран зураашадай зура... эндэ харуулагдана. СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн баярай болохоёо байхада, энэ вы...кэ Грузиин, Армениин, Азербайджанай уран зураашадай зохёохы ажалай тоосоон болоно.
...УРАГ ДЭЭРЭ: бакугайхид выставкые hонирхон харана.

ТАСС-ай фотохронико.

...ЭМ, ТЕХНИКЫН ҺОНИН

...«КОМЕТА»—
...ОЛЫН АЯНДА

Уhан доогуур шунган тамардаг далитай «Комета» гэжэ совет пассажирска теплоход угаа түргэн ябадаг, найдамтай hайнаар хүдэлдэг оньhотой байhаараа холуур суурхана. Энэ теплоход Дундада далайгаар, Атлантикын океанаар мүнөө тамаржа ябахадаа, олон түмэн зоной hайшаал магтаалда хүртэнэ. «Комета» мүнөө Болгари, Турци, Греци, Кипр, Сири, Ливан, Египет гэхэ мэтэ гүрэнүүдэй далайн портнуудаар айлшалаад байна. Һаяар тэрэ Баруун Африка ошохо замдаа түхеэрнэ.

Улаан туг хойто хушуун дээрээ намилзуулhан «Комета» гэжэ саhан сагаан үнгэтэй энэ судные хүнүүд тойрожо, ехэтэ hонирхон харанад. Ааяма халуун уларилтай оронуудта ябахаар бүтээгдэhэн энэ судна соо агаарые hэрюун болгожо байдаг түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Судные харахаяа ерэhэн хариин ороной айлшад сэдьхэлээ хананад. «Кометые» эрхим hайн конструкцитай гэжэ Турциин газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

ТАНИИЕ ХЭР ХАНГАНАБ?

ДҮРШЭЛТЭЙ НАЙМААЛАГША

Ирина Калиновна Кокорина бидэнэй үдэр бүри шахуу уулзадаг, тэрэнэй туhаламжагүйгөөр гү, али тэрэнтэй харилсангүй ажаhуужа шадахагүй хүнүүдэймнай нэгэн юм. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, үhэеэ заhуулдаг парикмахернууд, дүрэеэ буулгуулдаг фотографууд, хубсаhа оёдог оёдолшод, олон тоото наймаалагшад, тогоошод ба бусад болоно. Тэдэнэй туhаламжын, хэшээл оролдолгын хүсөөр ажалша зоной ажаhуудал хангагдадаг.

Ивалга тосхоной универмагай наймаалагшадгүйгөөр хүдэлдэг болоожо эхилхэдэ,нүхэр Кокорина хүтэлбэрилэгшөөр томилогдоhон юм.

Эд бараанай нэгэшье универмаг Улаан-Үдын аймаг (мүн ниислэл хотодошье) соо наймаалагшагүйгөөр хүдэлжэ эхилээдүй байhан ушар хараада абтажа, харюусалгаяа мэдэхэ дүршэлтэй хүндэ тус хэрэг даалгагдаха ёhотой болоо hэн.

Тиигэжэ хорин табан жэлэй саана эдеэ хоолой магазинда наймаалагшаар хүдэлжэ эхилhэн нүхэр Кокорина Ивалгада хүдэлжэ захалhан байна.

— Манай хүдэлмэридэ хандадаг хүн зоноо hайн мэдэхэ, тэрэнэйнгээ заншал, эрилтые тухайлжа байха гээшэ ехэ шухала юм. Тиимэhээ Ивалгада шэнэ хэрэг эхилхэдээ, ядаагүй hэм. Юундэб гэхэдэ, хэдэн жэлэй урда тээ эндэ шэнэ кафе нээгдэхэдэ хүдэлhэн, зонтой танилсаhан байгааб.— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Тэрэнэй эдээхэн үгэнүүд соо «зоноо hайн мэдэхэ,... эрилтыень тухайлха» гэhэн үгэнүүд дэмы дурдагдабагүй гэжэ ойлгохоор ааб даа. Имагтал зоной эрилтэhээ, тэрэнние мэдэжэ абаха шэнжэлгын хүдэлмэриhөө наймаалагшагүй магазин ажалаа захалха ёhотой байгаа бшуу. Тагууд дээгүүр табяатай эд бараан хүрэhээр лэ хүнэй нюдэ буляаха, асуултагүйгөөр шанараа, түхэлөө мэдэгдэхэ ёhотой.

Иимэ ажал эмхидхэгдээ ааб даа. Зүгөөр нэгэл хүшэрхэн юумэн бии. Гэбэл, орожо ерэhэн хүн бүхэн эд бараа заабол барижа, хэмжэжэ үзэхэ болодог. Тиигээд абагшын ханалда хүрэхэгүй юумэн байгаа hаа, хэдэн үдэр үнгэрhэн хойно олон зоной гарhаа хирэтээд, үлхигдөөд, үзэмжэгүй болошодог. Энээн дээрэhээл бидэ зоной эрилтэ мэдэхые хүсэнэбди. Хэрэгтэй юумыень магазиндаа асараа hаамнай, удаан хэбтэдэггүй...

Ирина Калиновнагай дүршэлэй энэ мэтын шэнжэ түхэлнүүдые согсолон хөөрэбэл, баян байха. Тэрэпэйл ашаар магазинай коллектив 1972 онойнгоо хахад жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэhэн юм. Июль hарадашье муу бэшэ дүн харуулаа. Суг хүдэлдэг нүхэдынь, Ивалга тосхонойхид, hаяхан Ирина Калиновнагаа амаршалаа — нүхэр Кокоринада Совет худалдаа-наймаанай эрхим хүдэлмэрилэгшэ гэhэн нэрэ зэргэ олгогдоо. Энээнэй урда тээ тэрэ коммунис ажалай ударник болоhон юм.

Харин В. И. Ленинэй 100 наhа гүйсэhэнэй ойн hайндэрэй үедэ И. К. Кокорина ойн баярай медаляар шагнагдаhан байна.

Хүн зондо налагай зохидоор хандадаг, асуудалнуудта дүүрэн харюу үгэхэhөө гадна, худалдан абагшадаа туhатай зүбшэлөөр баярлуулдаг—иимэл хүн юм лэ даа тэрэ. Хүтэлдэг коллективынь СССР-эй 50 жэлэй ойн гүйсэхэ үдэр болотор жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ гэhэн социалис уялга абаад, эршэмтэй ажаллажа байнхай.

О. АГИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ивалгын универмагые даагша И. К. Кокорина ажалдаа.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

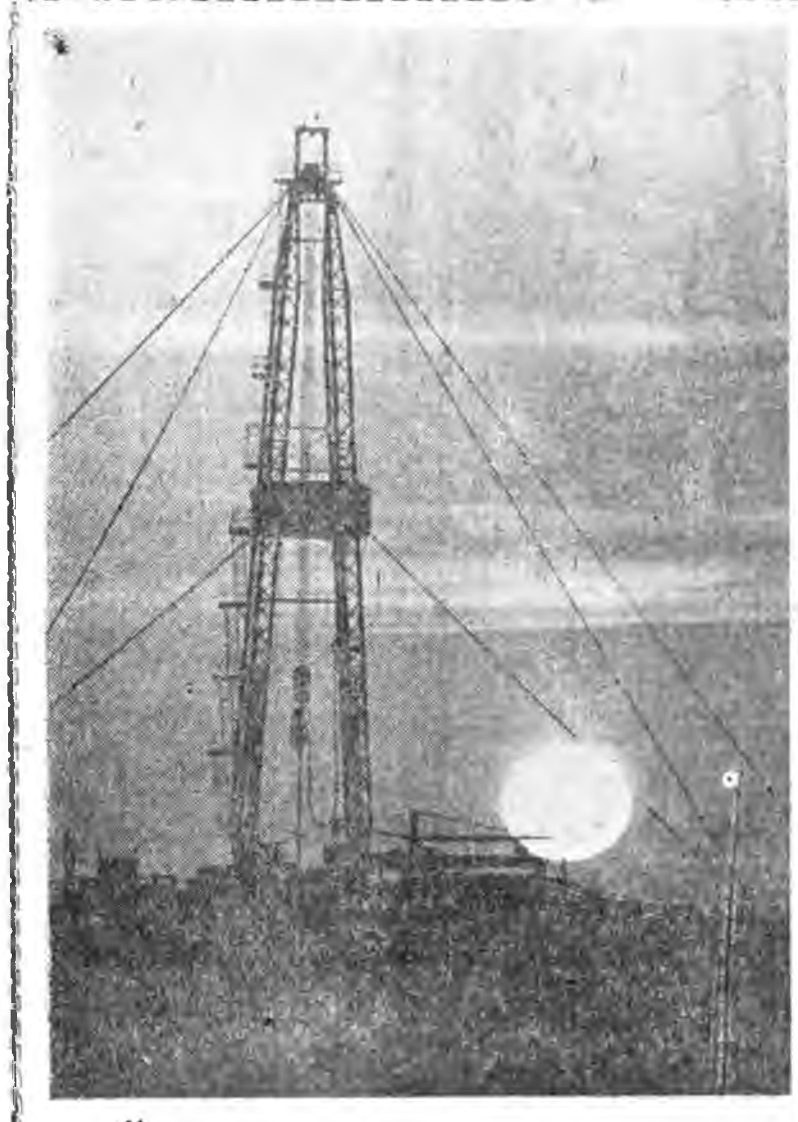

НОЙРhОО hЭРИhЭН ТАЛА

Хальмагай үргэн тала... Астраханска областиин хилэ хүрэхэдөө, энэ үргэн тала хахад сүлэ губиин зоно болодог. Энэ зоныг Прикаспийска хабшалай нөөсэнүүд геологуудай анхарал татадаг байгаа юм. Нефть болон газай уурхайнууд эндэ мүнөө олдожо, урдандаа хон жэн байhан Хальмагай тала танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. Талада үрэмдэлгын үндэр вышкэнүүд хойно хойноhоо урган бодоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нойрhоо hэриhэн талын юрэнхы түхэл.

ТАСС-ай фотохронико.

СПОРТ — СПОРТ

ЕХЭ МҮРЫСӨӨНДЭ МОРДОБО

Байгша оной августын 9-hөө 15 болотор Краснодар хотодо хүдөөгэй спортсменүүдэй дунда зунай бүхэсоюзна түгэсхэлэй мүрысөөнүүд эхилбэ. Спортсменүүдэй дунда хүнгэн атлетикээр, штанг үргэлгөөр, дүрэ буляалдаанай наадануудта зоно соогоо түрүү hуури эзэлhэн бүхэнүүд бии. СССР-эй спортын мастернууд Владимир Цыренов, Геннадий Майжуев, Валерий Иванов болон нэгэдэхи разрядтай эрхим спортсменүүднай Буряад оронойнгоо нэрэ солые хамгаалхаар мордобо.

Манай республикын спортсменүүд тээсгэн Шэтэ хотодо үнгэргэгдэhэн зонын мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлхэдээ, түгэсхэлэй наадaнда хабаадалсаха эрхэ олоhон байгаа.

В. БАДМАЕВ.

ЗАВОДОЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

«Локомотив» бүлгэмэй спортсменүүд Ленинэй ордентой ЛВРЗ-гэй байгуулагдаhаар 40 жэлэй ойн үдэртэй дашарамдуулан hайндэрэй мүрысөөнүүдые үнгэргэбэ.

Үглөөнэй 9 час 30 минутада Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ Улаан-Үдэ—Ярууна—Улаан-Үдэ маршрудаар ябаhан мотоциклистнүүд бусажа ерээ

Заводой спортсменүүд холын аян замда гарахадаа шефтээ абаhан аймагайнгаа ажахынуудаар ябажа, ордентой заводойнгоо түүхэ, байгуулагдаhаар 40 жэлэй ой тухай, заводой спортсменүүдэй амжалта, ГТО-гэй бүхэсоюзна комплексын коллективтань хэр зэргээр тушаагдажа байhан тухай хүдөөгэй ажалшадта хөөрэжэ үгэhэн байгаа.

Уржадэр заводой спортсменүүд волейбол, баскетбол, футболоор хоорондоо мүрысэhэн. Эндэ цехүүдэй хоорондо үнгэргэгдэhэн наадaнда заводоуправлениин волейболистнуудай команда эрхимлэжэ, hайндэрэй чемпион болоо. Мүн стадионой талмай дээрэ футболоор үнгэргэгдэhэн наадaнда заводой спортын клубай футболистнууд эрхимлэбэ.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

СУГЛУУЛАГДАМАЛ КОМАНДА БҮРИДХЭГДЭБЭ

☆ «Труд» бүлгэмэй спортсменүүд волейболоор, велосипедээр хоорондоо мүрысэбэ. Жэшээнь, волейболоор түгэсхэлэй наадaнда табан команда хүрэжэ ерээ юм. Эндэ Элхиин автомобиль заhабарилдаг заводой спортсменүүд шалгаржа, «Труд» бүлгэмэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. «Бурятгражданпроект», Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай спортсменүүд удаадахи hуури эзэлбэ.

☆ Загарай ошоhон дардам харгыгаар велосипедистнүүд урилдаба. Хоёр үдэрэй туршада үргэлжэлhэн урилдаанда эхэнэрнүүд 10, 15, эрэшүүл 15, 25 километрэй зайда мүрысөө. Эхэнэрнүүдэй дундаhаа Хандагатайн леспромхозой спортсмен Татьяна Адова 10 километрэй зайе 21 минута 55 секунда соо гаталжа, түрүү hуури эзэлбэ. 15 километрэй зайда урилдаhан эрэшүүл соохоо прибор бүтээлгын заводой урилдаашан Сергей Ерофеев эрхимлэhэн байна. 25 километрэй зайда спортын мастер Александр Брудневые хүсэхэ спортсмен байбагүй.

Команданууд хоорондын дүн гаргахада «Теплоприбор» заводой команда түрүү hуури эзэлээ.

Мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлhэн спортсменүүдhээ «Труд» бүлгэмэй суглуулагдамал команда бүридхэгдэбэ.

В. БОРИСОВ.

ЕРЭЭДҮЙНГӨӨ АЛБАНДА БЭЛДЭНЭ[...]

Улаан-Үдын нэгэдэхи hургуулиин hурагшад сүлөөтэй сагтаа спортын зүйлнүүдээр hорёо, мүрысөө үнгэргэжэ байдаг юм. Эдэнэр спорттой ханилхынгаа хажуугаар, бүгэдэ арадай сэрэгэй hуралсалда эдэбхитэйгээр хабаадалсана. hуралсалай дүримтэй түрүүшынхеэ танилсаhан hурагшад шэнэ юумые ехэтэ hонирходог, тэрээндээ дуратайгаар хандадаг, журамтайшье болоhон юм.

hуралсалай жэлэй дүүрэhэндэ зорюулагдаhан табан үдэрэй тусхай хэшээл hурагшадай дунда гаража hаяхан үнгэргэгдэбэ. Эдэнэр хоорондоо мэргэн буудалгаар мүрысэhэн, радио-телефонистын хүдэлмэритэй танилсаhан байна. Сэрэгэй журам hуралсалтай танилсажа эхилhэн эдэнэртэ шефүүд-сэрэгшэд хододоо айлшалдаг, өөhэдынгөө hуралсал тухай эдиршүүлдэ hонирхолтойгоор хөөрэдэг юм. Иигэжэ ерээдүйдэ сэрэгэй албанда мордохо hурагшад бүхы юумэ мэдэжэ абахын хойноhоо оролдожо байдаг болонхой.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Мүнөө жэлдэ 10-дахи класс дүүргэhэн Галина Иванова. 2. Шефүү[...] сэрэгшэд hурагшадай дунда[...] 3. hурагшад ээлжээтэ хэшээлдэ[...]

Ч. БУДАЕВ.

ШАТАР

Арбан хоёрдохи наадан хойшолуулагдаба

РЕЙКЬЯВИК, августын 9. (ТАСС). Шатараар дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй арбан хоёрдохи наадан Исландиин ниислэл хотодо боложо байна. Энэ уулзалгын дүүрэхэдэ, наадaнай түрүүшын хахад түгэсэхэ юм. Сагаанаар наадаhан Фишер энэ үдэр «Е 4» гэдэг өөрынгөө дуратай ябадал хэнгүй, тэмээнэйнгэ урдахи хүбүү «С 4» дээрэ түлхижэ наадаяа эхилбэ. Дэлхэйн чемпион Борис Спасский «Е 6» дээрэ хүбүүгээ ябажа, харюусаhан байна. Тиин эдэнэр зургаадахи уулзалгынгаа гуримаар наадаяа эхилээ.

Хэдэн часай туршада үргэлжэлhэн наадан 41-дэхи ябадал дээрээ хойшолуулагдаба. Эдэнэрэй байдал тэнсүүшэгээр үлэбэ.

ЭЛДЭБ hОНИН[...]

СЕНАТОРАЙ ОРОНДО— МАШИНА

Америкын hунгагша сенадай гү, али конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүндэ гомдол бариhан бэшэг бэшэбэл, заатагүй харюу абахаб гэжэ найдахада болохо. Зүгөөр олонхи ушарта конгрессменшье, тэрэнэй секретаршье тэрээндэ харюусахагүй, харин электронно машина харюусаха байна.

Мүнөө бүхы шахуу сенаторнууд, конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүд алба налог түлэгшэдэй хүзүүе мүлжэжэ олдоhон мүнгөөр тусхай электронно машинануудые худалдан абана. Иимэ машинанууд бүхы бэшэгүүдтэ нэгэн адли удхатайгаар харюусана. Конгрессэй гэшүүнэй нэрэ дээрэ ерэhэн бэшэгүүдые тэрэнэй секретарь илгаад, минута[...] 175 үгэ сохидог электрон[...] шинада эльгээнэ. Сенатора[...] табилгые тон адляар hажаа[...] бэшэдэг тусхай машинануу[...] рюугай бэшэгүүдтэ сенатор[...] табина.

Тиимэhээ конгрессэй г[...] hунгагшадайнгаа юун гэжэ [...] hыешье мэдэнэгүй. Конгр[...] өөрөө нютагай hунгалтын [...] политическэ нүлөө ехэтэй [...] бэрилэгшэдэй гү, али hун[...] кампаниин үедэ мүнгэ зөөр[...] абажа болохо мүнгэнэй [...] зонхилогшодой бэшэгүүдтэ [...] үгэдэг юм.

Мүнөө конгрессэй гэш[...] секретариат соо байдаг элек[...] но машинанууд хүнүүдэй [...] лой бэшэгүүдтэ харюунууд[...] шэхээ болёод, харин hун[...] дые худал хуурмагаар найд[...] бэшэгүүдые барална. Юуб[...] дэ, 1972 оной намар СШ[...] конгрессэй hунгалта үнгэр[...] хэнь бшуу. Ороной хуули[...] даг дээдэ органой гэшүүд [...] дуу абахые эрмэлзэнэд.

ШЭНЭ МАГАЗИН

Эдеэ хоолой шэнэ магазин Улаан-Үдын 18-дахи кварталда нээгдэбэ. Дүй дүршэлтэй наймаагша Евдокия Ефремовна Казазаева тус магазиниие даагшаар томилогдоо. Тэрэ арба гаран жэл соо худалдаа наймаанда ажаллаа. Даажа абаhан хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг, ажалша бэрхэ энэ эхэнэр нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй боложо, хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлэгдээ hэн.

Арба наймадахи кварталда ажаhуугшад шэнэ магазинтай болоhондоо ехэтэ баяртай.

Н. ХАЗАГАЕВ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО ХИЛЫН ЦААНАhАА

ДЕЛИ

Б. ГУПТА түүхэтэ договор

ТАСС

«1971 оной августын 9-дэ баталагдаhан, эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай Инди—Совет түүхэтэ договорые энэдхэг арад үргэн олоороо дэмжэнэ. Индиин ба СССР-эй хоорондохи хани барисаата олон жэлэй харилсаа холбооe, аша үрэтэй харилсан туhалалсалгые хүгжөөлгын шухала шата болоhон байна», — гэжэ Индиин Компартиин Национальна соведэй секретарь Бхупеш Гупта, ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, тэмдэглэбэ.

«Энэдхэг арадай үнэн ханиин — Советскэ Союзай туhаламжа, харилсаа холбоон Индиин бэеэ даанхай байдал хүгжөөхэ хүсэн түгэс нүхэсэл болоно, — гээд Б. Гупта хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ, — Индиин ба Советскэ Союзай хоорондын договор манай оронуудай харилсаа холбооe шэнэ шатада гаргажа, бата бэхи үндэhэ hууритай болгоhон байна».

«Ази түбидэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө, колониализм ба расизмые бүрин усадхахын түлөө Индиин, Советскэ Союзай хамтадаа тэмсэхээр бэлэн байhаниинь договор соо элеэр харагдана, — гэжэ Бхупеш Гупта тэмдэглэбэ. — Эгээл тиимэhээ энэ договор харилсаа холбоо ямараар тогтоохо ёhотойб гэhэн жэшээ бусад оронуудта харуулна».

«Дэлхэйн энэ районой эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай уг зорилго болоhон, Ази түбидэ хамтааран аюулгүй байдал хангаха эрилтэнүүдтэ договорой гол ёhонууд гүйсэд харюусана», — гэжэ КПИ-гэй Национальна соведэй секретарь түгэсхэлдөө тэмдэглээ.

ТОКИО

СОХИО-гой съезд

ТАСС

Японой профсоюзуудай Генеральна соведэй (СОХИО) 44-дэхи съезд августын 7-ной үдэр эндэ нээгдээ. Табан үдэр үргэлжэлхэ энэ съездын делегадууд ороной томо профцентрэй саашадаа эрхилхэ ажал ябуулгын хараа шэглэлые зүбшэн хэлсэхэ байна. СОХИО өөрынгөө зэргэдэ 4,300 мянган ажалшадые нэгэдүүлэнхэй юм.

Японой профсоюзуудай Ген-соведэй түрүүлэгшэ М. Итикава съездын нээлгэн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, салин хүлhэ нэмээлгэхын түлөө, гүрэнэй алба хаагшадай забастовко хэхэ эрхын түлөө тэмсэлээ улам үргэдхэхыень хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые уряалба.

ХАНОЙ

ВЬЕТНАМ: Эзэрхэг түримхэйшүүлдэ сохилто хэнэ

ТАСС

Демократическа Вьетнамай хотонуудые, провинцинуудые американ авиаци үдэр, hүниие илгадгүй бомбодожо үргэлжэлhээр.

Республикын барайгарай үргэн нэлэнхы политой, үрэжэл hайнтай районуудай нэгэн — Тхайбинь провинцида шанга добтолго хэгдэнэ.

Августын 5-най үглөөгүүр американ самолёдууд Тиенхай уездын Танан, Танми хотонууд дээрэ бомбо хаяа. Добтолгоhоо уламжалан, олон хүн алуулhан, шархатаhан байна. Байрын гэрнүүд, hүмэ hандаргагдаа.

Августын 6-да Тхайтхюи уездын hуурин тосхонуудта американ самолёдууд бомботой 6 контейнер хаяhан байна. Энээнhээ боложо, 24 хүн үхөө, шархатаа. Энэ үдэр дайсанай авиаци провинциин 3 уездые бомбодоо.

ХАНОЙ. (ТАСС). Хойто Вьетнамай элдэб гол мүрэнүүдэй, далайн эрье шадарай даамбануудай 58 шухала участогые американ авиаци бомбодоо гэжэ ДРВ-гэй уhанай ажахын ба электростанцинуудай министр Ха Ке Тан, «Нян зан» газетэдэ интервью үгэхэдөө, мэдүүлбэ.

Уhанай хаалтануудые, түхеэрэлгэнүүдые бомбодолгоёо июлиин 27-hоо хойшо зогсооха гэhэн захиралта США-гай президент Никсонэй үгэhэнэй hүүлээршье, американ авиаци даамбануудые, уhанай хаалтануудые, шлюзэнүүдые hандаргажа үргэлжэлhөөр гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ХАНОЙ. (ТАСС). Августын 6-да США-гай авиациин добтолхо үедэнь Хайфон хотые хамгаалагшад дайсанай 2 самолет буудажа унагаагаа.

Американ дээрмэшэд байрын гэрнүүдые, hургуулинуудые, больницануудые, ажахын барилгануудые hандаргаhан байна. ДРВ-гэй эгээн ехэ порт—Хайфоной портдо минэ табигдаа. Хэды хүшэр байдалда оробошье, тус хотын улад зоной байдал урдынхидал адляар бурьялжа байнхай. Бүхы орон тэдээндэ туhална.

ХАНОЙ. (ТАСС). Августын 6-да Нгеан провинциин хүн зоноор олон районуудта зэрлиг бүдүүлигээр добтолго хэхэдэнь, Вьетнамай Арадай армиин ПВО-гой частьнууд американ үшөө нэгэ самолет буудажа унагаагаа гээд ВИА агентство мэдээсэнэ.

ДАЙ ЗОГСООХО ЭРИЛТЭ ДЭЛХЭЙН АРАДУУД ТАБИНА

Американ эзэрхэг түримхэйшүүлэй Вьетнамда үйлэдэжэ байгаа харата ябуулгануудые дэлхэйн үргэн олон зон буруушаана. Вьетнам арадай үнэн тэмсэлтэй hаналаа нэгэдэжэ байhанаа мэдүүлэн, Вьетнамда туhаламжа үзүүлхэ жасада мүнгэ зөөри суглуулха митингнүүд, демонстрацинууд, суглаанууд бүхы шахуу оронуудта боложо байна. Зэрлиг бүдүүлиг дай болюулха эрилтэ дэлхэйн арадууд табина.

ПХЕНЬЯН. КНДР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлгэ хэхэдээ, ДРВ-гэй газар нютагуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодолгоёо американ империалистнуудай улам hүжэрөөжэ байhан ушарые эрид буруушааба.

Холбоото Штадуудай империалистнууд «сэрэгүүдээ хороохо тухай» худал хуурмаг үгэ тараагаад, эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа улам үргэдхэжэ байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Эхэ ороноо хамгаалхын түлөө тэмсэлдээ илалта түйлатарнь баатарлиг вьетнам арадта КНДР-эй правительство, корей арад эдэбхитэй туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ байха гээд мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

ПАРИЖ. (ТАСС). «Американ летчигууд» байрын гэрнүүдые, hүмэ, больница болон бусад барилгануудые харамсаараа бомбодожо, хүн зониие олоорнь алажа, айлгаха hүрдөөхые хүсэнэ гээшэ ха гэhэн hанал ойндомни түрөө hэн», — гэжэ Ирландиин гадаадын хэрэгүүдэй урдын министр Ш. Макбрайд, Франс Прессэй корреспонденттэй Ханойдо хөөрэлдэхэдөө, мэдүүлбэ. Макбрайд Индохитадта эсэргүү США-гай сэрэгэй гэмтэ ябуулгануудые мүрдэхэ уласхоорондын комиссиин делегацида ороод, ДРВ-гэй ехээр бомбодуулhан хоёр провинцяар дүрбэн үдэрэй турша соо ябажа хараhан байгаа. Намдиннин райондохи даамбанууд бомбодолгоhоо ехээр хохидоо гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

Комиссиин нүгөөдэ гэшүүн, гидролог Пьер Виэль даамбануудые бомбодоhон тушаа Макбрайдай үгэнүүдые баталhан байха юм.

БОНН. (ТАСС). ДРВ-гэй хото городуудые, hуурин тосхонуудые американ авиациин бомбодолго буруушаажа, Баруун Германиин газетэнүүд бэшэhэн байна. ДРВ-гэй больницануудые, hүмэнүүдые, уhанай хаалтануудые, даамбануудые США-гай тэмдэгтэй самолёдууд хайра гамгүйгөөр бомбодоно», — гэжэ «Кельнер Штадт-Анцайгер» бэшэнэ.

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Аргентинын эб найрамдалай совет мэдүүлгэ тунхаглахадаа, «ДРВ-гэй даамбануудые, ажахын барилгануудые американ авиациин зэрлиг бүдүүлигээр бомбодожо байhыень, Индохитадай арадуудта эсэргүү метеорологическа дай Холбоото Штадуудай хэлгые эрид буруушаажа байhанаа» элирхэйлэн мэдүүлбэ.

ТОКИО

ҮШӨӨ НЭГЭ ИЛАЛТА

ТАСС

Японой демократическа хүсэнүүд үшөө нэгэ илалта түйлаба — Иокогамаhаа американ танкнуудые Урда Вьетнам худар эльгээхэ ябуулгада haад хэбэ.

Американ «М-48» түхэлэй танкнуудые ашаhан мантан томо трайлернууд августын 5-най үглөөгүүр эртэ Иокогамада үзэгдөө. США-гай далайн-сэрэгэй баазада ошохо зам дээрэ байдаг хүүргэдэ дүтэлжэ ябатарнь, дай буруушаалтын манифестацида хабаадагшад тэдэниие зогсооhон байна. Транспортда ашагдажа, Урда Вьетнам худар эльгээгдэхэ танкнуудай замые демонстрантнууд хаагаа.

Соматахара баазаhаа танкнуудые тээгээд ерэhэн трайлернуудые hөөргэнь эльгээхэ захиралта США-hаа Японда байдаг сэрэгэй командовани гаргаха ушартай болобо. «Америкынхид, гэртээ талиигты!», «Япон-американ аюулгүйн договорые болюулха!», «Вьетнамдахи эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа зогсоогты» гэhэн демонстрантнуудай хашхаралдаан доро трайлернууд Иокогамаhаа холодохо баатай болоо.

ДАМАСК

Сиридэ профсоюзай hунгалта болоно

ТАСС

Орон доторхи профсоюзуудай хүтэлбэрилхы органуудай hунгалтанууд Сиридэ эхилбэ. 300 мянга тухай хүдэлмэришэд эдээндэ хабаадалсана. Сентябриин 20 болотор үргэлжэлхэ кампаниин үедэ предприятинуудай профсоюзна комитедүүдтэ, hалбариин ба губерниин профсоюзуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, Сириин хүдэлмэришэдэй профсоюзуудай бүгэдэ ниитын федерацида (ВФРП) хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд hунгагдаха байна.

Сириин Араб Республикын экономикын элдэб hалбаринуудта профсоюзуудай ажал ябуулга ехэ удха шанартай гэжэ hунгалтануудтай дашарамдуулан ВФРП-гэй тунхаглаhан мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ. Мүнөө хүдэлмэришэн анги ороной социально-экономическа ажабайдалда, Сириин Араб Республика дотор социализм байгуулха материальна үндэhэ hуури табилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана гээд мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ.

ПАРИЖ

Атлантика руу аюулта үлэгдэлнүүд хаягдаба

ТАСС

Байгша оной июлиин 16-hаа 20 болотор тусхай 7.600 контейнер соо хэгдэhэн 3.800 тонно радиоактивна үлэгдэл Атлантиин далайда шэнгээгдээ гэжэ ядерна элшэ хүсэнэй талаар Европодохи агентство тусхайлан мэдээсээ.

Англиин, Бельгиин, Голландиин, Швейцариин предприятинууд радиоактивна үлэгдэлнүүдые Бискайн тохойдо уhа руу шэнгээнэ гэhэн hурагые энэ мэдээсэл баталба бшуу. Бискайн тохойн эрье шадархи Франциин департаментнуудай улад зон энэ нюуса ябуулгые дураа гутан угтаба. Контейнернүүдэй эбдэрэлдэ ороhонhоо уламжалан, радиоактивна зүйлэй ехээр тараха аюул тохёолдуулhан иимэрхүү ябуулганууды политическэ ба ниитын олон эмхинүүд буруушаана.

Франциин эрьеhээ 1100 километртэхи 4500 метр гүнзэгыдэ радиоактивна үлэгдэлнүүд уhа руу шэнгээгдэхэдээ, гансашье хүндэ бэшэ, мүн далайн амитадай аймагта, загаhадта ямаршье хоро хүргэхэгүй гээд коммюникегэй авторнууд батална. Теэд, али бүхы аюулые гүйсэд усадхаха арга хараалагдаагүй гэжэ Франс Пресс агентство тэмдэглэнэ.

Энэнь 1967 онhоо хойшо Ядерна элшэ хүсэнэй талаар Европодохи агентствын радиоактивна үлэгдэлнүүдые Атлантиин далайда шэнгээhэн дүрбэдэхи ушар болоно. Экономическа харилсаа холбооной, хүгжэлтын эмхиин гэшүүд — Баруун Европын оронууд тус агентствын бүридэлдэ ородог юм.

ЛОНДОН

ЗАБАСТОВКО ҮРГЭЛЖЭЛhӨӨР

ТАСС

Ажаллаха эрхэ хангаха эрилтэ табиhан 42 мянган докерой ниитэнациональна забастовкын үргэлжэлжэ байhанhаа уламжалан, мүнөө Британиин аралнуудай бүхы 49 гол порт хаагданхай.

Ашаг олзын хойноhоо намнаад, докернуудые ажалгүй болгохо аюулда оруулhан үйлэдбэриин эзэдэй политика мүнөөнэй забастовкын шалтагаан болоно гэжэ портнуудай шоп-стюрдуудай национальна профсоюзна комитедэй секретарь Б. Стир журналистнуудта мэдүүлбэ. Ажалтай байхат гэжэ батаар найдуулалhаань, эндэхи докернууд забастовкоёо болюулха байха гэбэ.

Англиин правительство орон дотор онсо байдал соносхоо. Тиигэhэнэй үндэhөөр судлануудай ашаа буулгахыень сэрэгүүдые хэрэглэхэ hанаатай. Иимэ заналтатай түрүүшынхеэ ушаржа байна бэшэбди. Консерваторнуудай тэрэнээ хэрбээ бэелүүлээ hаань, мүнөөнэй хёмороон доконуудhаа холуур дэлгэрхэ, оршон байдалые бүри хэсүү болгохо байна. Англиин ажалшадhаа гадна, мүн хилын саанахи ангиин талаар хани нүхэдшье бидэнэй талада жагсаха байха, — гэжэ Стир мэдүүлээ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ПРАГА. (ТАСС). СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтахые социалис Чехословаки бэлдэжэ байна.

Чехословак-совет хани барисаанай Братиславадахи байшан энэ ойе hайндэрлэхэ ехэ программа бэлдээ. Совет поэзиин үдэшэнүүд эндэ үнгэргэгдэхэ. Тэдэнэй нэгэн Белоруссиин агууехэ поэт Якуб Коласой зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдана. Совет фронтовой дуунуудай үдэшэ мүн лэ үнгэргэгдэхэ юм.

БОНН. (ТАСС). Германиин хоёр гүрэниие Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида абахын тула ФРГ-гэй арад зоной ехэнхи хубинь тэмсэл ябуулна. Улад зоной дунда Бонндохи ниитын hанамжын «Инфас» гэжэ институдай үнгэргэhэн асуулта энээниие гэршэлнэ. ГДР ба ФРГ ООН-ой бүрин эрхэтэ гэшүүд болохо ёhотой гэжэ асуултада хабаадагшадай 57 процентнь мэдүүлhэн байна.

ПАРИЖ. (ТАСС). Франциин Коммунис партиин нютагай организацинуудай hайндэрнүүд бүхы Франци дотор боложо байна. ФКП-гэй Зүүн Пиреней департаментдахи федерациин hайндэртэ 10 мянга гаран хүн хабаадаа. Социалис партиин гэшүүд, зүүнэй үзэлтэй радикалнууд хабаадагшадай дунда бии. Энэ үдэр 30 хүн ФКП-гэй зэргэдэ ороо. Коммунистнууд болон социалистнуудай правительственна хамтын программа үргэнөөр тараагдаба. Компартиин оролдолго хэшээлэй ашаар зүүнэй хүсэнүүдэй хамтын ябуулгын программа бодото дээрээ бэелхэ аргатай болоо гэжэ ФКП-гэй Политбюрогой гэшүүн Г. Ансар hайндэрэй үедэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

ФКП-гэй Вандей департаментын федераци олоной хабаадалгатай иимэ hайндэр үнгэргөө. Баатарлиг вьетнам арадтай hаналаа нэгэдэлтын бэшэг эндэхи митинг дээрэ абтаhан байна.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Американ бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгша оной октябриин 1 болотор Индохитадhаа гаргаха эрилтэ табиhан заhабари гадаадын туhаламжа тухай хуулиин проектдэ оруулхаар дэмжэхыень уряалан, демократическа партиhаа США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палатын 90 гэшүүн түлөөлэгшэдэй палатын түрүүлэгшэ К. Альбертда бэшэг эльгээгээ.

Сэрэгэй хэрэгсэлнүүдые худалдан абаха тухай хуулиин проектдэ США-гай конгрессэй сенат урда неделидэ иимэ заhабари оруулаа hэн.

ЭНХИР ЭКРАН

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛ[...]

18.00 — «От двух до [...]» гэhэн документальна фильм. [...] — телепанорама. 19.20 — [...] ба байгаали» гэhэн дамж[...] 20.10 — «03» гэhэн кино[...] 20.20 — «Поэзиин эхин д[...]» гэhэн дамжуулга. 20.50 — [...] начиналось так» гэhэн ур[...] ханай фильм. 22.20 — «На[...] миллионов персон» гэhэн [...] ментальна фильм. 23.00 — [...] шын концерт.

ПРАВДА БУРЯТ[...]

Нэгэдэхи хуудаhанда: «[...] ли, больницануудые түр[...] бариха» — түрүү бэшэг. «[...] сөөнэй түүхэ бэшэг» — [...] бари. Тэжээл бэлэдхэл ту[...] териалнууд. ТАСС-ай шу[...] дээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «[...] бэлдэхэ» — Н. Бужинаевай [...] «Партийна ажабайдал» — [...] тийна документнүүдые hэл[...] бэлэдхэл». Орон доторнай [...] сэбтэ табан жэл — эрдэм[...] лэл» — ТАСС-ай статья.

Гурбадахи хуудаhанда: «[...] hүүлээр hураха» — хөөр[...] Юртэмсэ дэлхэйн hонин. [...] материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: [...] лыковэй «Байгаалида гамт[...] наринаар хандаха» гэhэн [...] Спорт, Эрдэм, техникын [...] Врачай зүбшэл.

Редактор

Ц. Ц. ЦИБУДЕ[...]

Манай адрес, телефо[...]

г. Улаан-Удэ, ул. Ленин[...] Телефоны: редактора — [...] приёмная — 54-93, зам. ре[...] тора — 68-08, зам. реда[...] ра — 62-62, ответ. секр[...] — 50 52, зам. ответ. секр[...] — 66 76, отделы: парт[...] жизни — 60-91, сельск[...] зяйства — 64-36, 63-86, [...] ганды и агитации — [...] промышленности и стро[...] ства — 61-35, советского [...] тельства и быта — 69-58, [...] туры и школ — 60-21, [...] рабселькоров — 67-81, [...] мацин — 34-05, обществ[...] приёмная — 56-62, маш[...] бюро — 57-63, фотолабо[...] рия — 33-61.

Н-03696. Заказ №[...]